

**BİR "MİLLETLERARASI CEZA DİVANİ" KURULMASI İLE İLGİLİ
FİKİRLER VE TEŞEBBÜSLER**

I

Yazan : Prof. Zeki Mesud ALSAN

**MİLLETLERARASI CEZA HUKUKU SAHASINDA
YENİ GELİŞMELER**

1 — Devletlerarası Mesuliyet Telâkkisinde Yenilik :

İki Cihan Harbinin büyük sarsıntı ve felâketleri ve bunların teker-rürüne bir daha meydan vermemek gayretleri neticesinde Devletlerara-sı mesuliyet problemi yeni bir gelişme devresine girmiştir. Topyekûn harp sisteminin topyekûn barış davasına yol açması ve dünyanın küçülmesi ile milletlerarası dayanışmanın hayati bir zaruret halinde belirmesi, ötedenberi devletin yalnız manevî şahsiyeti esasına dayandırılan klasik mesuliyet anlamının milletlerarası camianın düzenlenmesi bakımından kâfi gelmediğini açıkça meydana koyan başlıca vakıalardır. Milletlere-rası hayatın yeni şart ve icapları devletlerin hak ve vazifeleri bahsinde olduğu gibi mesuliyetleri alanında da yeni telâkkilere yol açmış bulun-maktadır.

Bu yeniliklerin en mühimlerini hiç şüphesiz, devleti idare edenlerin şahsî mesuliyetleri ve tabiiyetleri ne olursa olsun, Devletler Hukuku suç-ları ile sanık şahısların milletlerarası bir ceza divanında yargılanmaları hususundaki kanaatların umumileşmesi teşkil etmektedir. Klâsik mesu-liyet telâkkisi devlet namına yapılan hareketi devletin manevî şahsi-yetine izafe ediyor ve enternasyonal alanda hareketin asıl failinin me-suliyetini nazarı itibara almıyordu. Devlet idarecisinin mesuliyeti ancak iç hukuk bakımından mütalâa ediliyordu. Hatta bu telâkki dolayısıyla- dir ki, cezanın şahsî olması ve manevî bir şahsiyetin cezalandırılmaması düşüncesiyle devlet için, ve hakikatte devleti idare edenler için milletler- arası münasebetler bakımından cezaî bir mesuliyet bahis konusu olmu-yordu.

Herhangi bir devlet idarecilerinin milletlerarası münasebetler sahasını ilgilendiren hareketlerinin doğurabileceği netireler birinci ve ikinci cihan harplerinde açıkça görülmüş olduğu için Devletler Hukukunun artık bu şahsî mesuliyetler karşısında atıl ve kayıtsız kalamıyacağı tabii idi. Esasen gerek devletlerarası ceza hukukunda son zamanlarda vuku bulan gelişmeler, ve gerek Nuremberg mahkemesiyle teessüs eden ve Nuremberg hukuku denilen yeni prensipler, bir taraftan devletin enternasyonal mesuliyeti ile devlet idarecilerinin şahsî ve cezaî mesuliyetleri, diğer taraftan Devletler Hukuku suçlarından sanık şahısların milletlerarası bir ceza divanında yargılanmaları meselelerinde görülen mühim terakki hamlelerinin başlıca amilleri olmuşlardır.

2 — Devletlerarası Ceza Hukukunun Gelişmesi :

Devletlerarası Ceza hukuku, devlet hakimiyetinin mutlak telâkkisi ve ceza kanunlarının mülkiliği prensibi dolayısıyla uzun müddet gelişme imkânlarından mahrum kalmıştır. Fakat devletlerarası münasebetler gerek kemiyet ve gerek keyfiyet bakımından genişledikçe devlet yabancı memleketlerde kendi tabaasına ve menfaatlerine karşı işlenen suçlar ile de ilgilenmek lüzumunu duymağa başladı. Bu suçları işleyenleri kendi eline düştükçe takip etmek imkânlarını araştırmağa koyuldu. İlkönce devletin kaza sahası kara sularına, bu sulara bitişik daha geniş sahalara, buralarda seyrüseferde bulunan gemilere teşmil edilerek mülkîlik prensibi genişletildi. Bundan başka devlet türlü mülâhazalarla kendi tebaasının yabancı memleketlerde işledikleri suçları da cezalandırmak ihtiyacını duyduğundan mülkîlik prensibi yanında bir de ceza kanunlarının şahsiliği nazariyesi yer aldı.

19 uncu asrın başından itibaren devlet hakimiyeti telâkkisine hâlel gelmemek şartıyla, devletin kendisini ve menfaatlerini koruması ve müdafaa etmesi bakımından millî mahkemelerin selâhiyetini genişleten bir nazariye de yerleşmeğe ve kuvvetlenmeğe başladı. Bu da yabancılar tarafından yabancı memleketlerde işlenip devletin emniyetini ve müesseselerini tehlikeye düşürebilecek mahiyette telâkki edilen suçları cezalandırmak selâhiyetini ifade eden bir kendi kendini müdafaa "auto-défense" nazariyesidir. (1). Bu nazariye ile aynı zamanda yabancı devletlerin menfaatlerinin de korunduğu ve suçun takibinde bu cihetin de göz önünde tutulduğu mülâhazası ileri sürüldüğünden, bir milletlerarası camianın ve bu camiaya has müşterek menfaatlerin varlığı zimnen kabul edilmiş oluyordu. Milletlerarası camia menfaatlerinin korunması ba-

(1) G. Scelle, Cours de Droit International, 1948 s: 957

kımından devletler için bir nevi müşterek selâhiyetin teessüsüne ihtiyaç duyulmakta idi. Nitekim deniz haydutluğunun, zenci ticaretinin, denizaltı kablolarına karşı yapılan tecavüzlerin, kalpazanlığın önlenmesi ve takibi hususunda devletlerce kabul edilen usul ve kaideler başlıca bu telâkki ve ihtiyaçtan doğmuşlardır. Bundan başka "cezalandırmak hakkının evrenselliği" nazariyesinin bir çok devletlerin mevzuatında yer alarak tatbik sahasının genişlemesi ve maruf hukukçular tarafından desteklenmesi de (2) devletlerarası ceza hukukunun gelişmesi üzerine müessir olmuştur.

Daha 17 nci asır içinde Grotius tarafından da "aut dedere aut punire" şeklinde veciz bir suretle ifade edilen, teslim etmek veya cezalandırmak manasındaki bu nazariyeye göre, suçlu kendisini muhakeme etmeğe selâhiyettar olan hakim marifetiyle takip olunamazsa, onu eli altında bulunduran devlet otoritesi bir nevi vekil ve dolayısıyla enternasyonal camianın bir otoritesi sıfatı ile hareket ederek cezalandırabilir.

Ancak bütün bu terakkiler ve nazariyeler tam ve müsbet bir devletlerarası ceza hukukunun meydana gelmesini sağlayacak kudret ve tesiri gösterememişlerdir. Devletlerarası ceza hukukunun müsbet sahada gelişmesi bakımından ilk önce enternasyonal suçların mahiyet ve nevilerinin ve bunları işliyenlerin tabiiyet ve durumlarına göre hangi makamlar tarafından hangi usullerle takip ve tecziye olunacaklarının tesbiti gerekirdi. Halbuki böyle bir tesbit devletlerarası antlaşmalarla ancak pek mahdut suçlar hakkında yapılabilmıştır. Meselâ 1841 sözleşmesi ile zenci ticareti, 1904 ve 1910 sözleşmeleri ve Milletler Cemiyeti Misakı ile beyaz kadın ticareti, başka sözleşmelerle, uyuşturucu maddeler ticareti, müstehcen neşriyat, kalpazanlık gibi mahdut fiiller yasak edilmiş ve bunlar enternasyonal suçlar arasına sokulmuştur. 1899 ve 1907 La Haye sulh konferanslarında kabul edilen sözleşmeler ile de harp âdet ve kanunlarına aykırı hareketler enternasyonal suç sayılmışlardır.

Bunlar tabiiyetle devletlerarası tam bir ceza hukukunun vücade gelmesi bakımından kâfi tedbirler değildi. Doktrin bakımından bu hukukun gelişmesine engel teşkil eden devlet hakimiyeti, devletin kaza hakkı, millî yetki sahası gibi konulara ait dar ve inhisarcı zihniyetin değişmesine ve ayrıca da devletlerarası ceza hukukunun tatbikini sağlayacak ve kolaylaştıracak enternasyonal müesseselerin ve bilhassa bir Milletlerarası Ceza Divanının kurulmasına ihtiyaç vardı. Bu bakımdan Nuremberg Mahkemesi devletlerarası ceza hukukunun gelişmesiyle ilgili, gerek

(2) Donnedieu de Vabres, Principes du droit pénal international.

doktrin ve gerek tatbikat sahasında girilmiş ilk ve mühim bir teşebbüs olarak Devletler Hukuku tarihinde önemli bir yer almış bulunmaktadır.

3 — Nuremberg Mahkemesinin Devletlerarası Ceza Hukukunun gelişmesine tesiri :

Nasyonal - sosyalizmin beşiği sayılan Nuremberg şehrinde toplandığı için dünya halkı arasında Nuremberg Mahkemesi adı ile anılan "Milletlerarası Askerî Mahkeme" kuruluşu, enternasyonal suçların tesbiti ve muhakeme neticesinde verdiği hükümler bakımından Devletler Hukuku ve bilhassa devletlerarası ceza hukuku sahasında yeni bir gelişme devri açmıştır.

Milletlerarası Askerî Mahkeme, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa ve Sovyet Rusya arasında Londrada imzalanan 8 Ağustos 1945 tarihli bir anlaşma ile kurulmuştur. Bu anlaşmaya sonradan on sekiz devlet daha iltihak etti. Anlaşma Mahkemenin statüsü olan eki ile beraber Milletlerarası Askerî Mahkemenin Şartını teşkil etmekte idi. Âkit devletler bu anlaşma ile harp mücrimlerinin suçları işledikleri memleketler kanunlarına göre muhakeme edilmek üzere bu memleketlerin askerî mahkemelerine sevkedilebileceklerini, kararları ve hareketleri işgal edilmiş herhangi bir memleket ile tahdid olunamıyan başlıca harp suçlarının yani devlet adamlarının ve yüksek memurların muhakemesinin de milletlerarası Askerî Mahkemede yapılacağını kararlaştırmış bulunuyordu.

Yalnız Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa ve Sovyet Rusya hakimleri ve savcıları ile kurulmuş olan Milletlerarası Askerî Muhakeme hangi suçları takip edecek ve cezalandıracaktı?

Devletler Hukukunda bu hususta tebellür etmiş ve müsbet hukuk sahasına geçmiş kaideler mevcut olmadığı için Londra anlaşmasına ek teşkil eden Milletlerarası Askerî Mahkeme Statüsünde Mahkemenin adli vazifesine giren ve işliyenlerin şahsen mesuliyetlerini gerektiren suçların sayılmasına lüzum görülmüştü. Mezkûr statünün 6 ncı maddesi suçları şöyle saymakta idi:

a) Barışa karşı suçlar : tecavüz harplerinin ve milletlerarası anlaşmalar, anlaşmalar ve tesbit edilen güvenlik tedbirleri hilâfına açılan harplerin idaresi, hazırlanması teşebbüsü ve yapılması veya bu gaye ile müşterek bir plâna veya komploya sadece iştirâk edilmesi.

b) Harp Suçları : Harp kanunlarının ve adetlerinin ihlâli. Bu gibi riayetsizlikler tahdidi olmayarak katilleri, fena muamele ile zorla çalıştırmak veya başka herhangi bir maksat için yapılan sürgünleri, işgal edilen memleketlerde veya başka yerlerde sivil halka karşı irtikâp edilen suçları, harp esirlerinin ve denizcilerin öldürülmesini ve fena muameleye tabi tutulmalarını, rehinelerin katlini, âmmeye ve hususî eşhasa ait malların yağma edilmesini, şehirlerin ve köylerin lüzumsuz yere yıkılıp yakılmasını, askerî zaruretlerin haklı kılmadığı her türlü tahrip-leri ihtiva eder.

c) İnsanlığa Karşı Suçlar : Harpten evvel ve harp esnasında sivil ahali üzerinde irtikâp edilen katiller, kök kazımalar, esir halinde kullanmalar, sürgünlerle gayri insani fiiller, Mahkemenin yetkisine giren suçların icrası için irtikâp edilen veya bu suçlarla ilgili olan - işlendikleri yerlerin kanunlarına aykırı sayılsın veya sayılmasın - siyasî irki ve dîni sebeplerle yapılan zulümler.

d) Komplo Suçları : Yukarda sayılan suçlardan herhangi birini işlemek üzere müşterek bir plânın veya suikastın meydana getirilmesine ve tatbik edilmesine beraberce çalışan sefler, teşkilâtçılar, tahrikçiler ve suç ortakları böyle bir plânı ve komployu tatbik mevkiine koyan her şahsın fikrinden mesuldürler.

Suçları bu suretle tesbit eden Milletlerarası Askerî Mahkeme Statüsü, Devletler Hukukunun ötedenberi cari olan bir takım esaslarını teyit etmekle beraber bazı yenilikler de meydana koymuştur. Mahkemenin selâhiyeti enternasyonal fiilî bir hükümet vazifesini gören devletlerce hazırlanmış bir Statüye dayandırılmış olduğu için kendisi de enternasyonal camianın bir organı mahiyetinde telâkki edilmiştir. Devletler Hukuku bakımından en büyük yenilik, enternasyonal sahada Devletin mesuliyeti yanında büyük harp mücrimlerinin şahsî mesuliyetlerinin de tanınmış ve kabul edilmiş olmasıdır.

Nuremberg mahkemesine ve hükümlerine karşı yapılan itirazların bir kısmı haklı görülmeyle beraber onun gerek Statüsü gerek kararları ile şu prensipler enternasyonal hayat ve münasebetler sahasında açıkça belirtilmiş ve kabul edilmiştir:

1 — Devletler Hukuku, hukuk hiyerarşisinde üstün bir hukuktur. İç hukuk ona aykırı olamaz. Olduğu takdirde devletler hukuku tercih edilir.

2 — Devletler Devletler Hukukunun artık doğrudan doğruya mesgul olacağı ve kendilerine haklar, vecibeler ve sorumlular sağlayacağı hukuk sùjeleri yani Devletler Hukukunun şahısları olmuşlardır. Devletlerin Dev-

letler Hukuku bakımından cezaî mesuliyetleri kabul edilmiş ve devleti temsil ve idare eden şahısların da bu mesuliyetten kurtulamıyacakları kesin olarak belirtilmiştir.

3 — İnsanlığın üstün nizamı dahili ve mevzii kararlarla bozulamaz. Suçların kendi devletleri veya amirleri emir ve idareleriyle işlenmiş olması keyfiyeti ancak hafifletici bir sebep teşkil edip suçluların cezadan kurtulmalarını gerektirmez.

4 — Suç işlemek maksadiyle bir teşkilât halinde birleşen fertlerin vücutte getirdikleri gruplar da cezalandırılabilirler. Teşekkülü, maksadı, gayesi, cürüm tavsif edilebilecek fiilleri icraya matuf olan her grup canî sayılır.

5 — Barışa karşı cürüm : Nuremberg Mahkemesi kararına göre cinayetlerin en büyüğü sayılmıştır. Çünkü bütün diğer cinayetler harp cinayetinin içine girer, ve kaynaklarını onda bulur.

4 — Nuremberg Mahkemesi Prensiplerinin Birleşmiş Milletlerce Teyidi :

Nuremberg Mahkemesinin gerek Statüsünde tesbit edilen esaslar ve gerek muhakeme neticesinde vermiş olduğu kararlarla devletlerarası ceza hukuku sahasında meydana getirilmesi istenilen yenilikler Birleşmiş Milletler Teşkilâtınca da benimsenmiştir. Teşkilât bu esasları ve kararları tasvib ederek onların yeni tedvin edilecek devletlerarası ceza hukukuna mesned teşkil etmelerini kabul etmiştir.

Birleşmiş Milletler Antlaşmasınının 13 üncü maddesinin 1 inci fıkrasına göre Devletler Hukukununun tedrici gelişmesini ve Devletler Hukukununun takninini teşvik etmekle de görevlendirilmiş olan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulu 11 Aralık 1946 da kabul ettiği bir karar ile Nuremberg Mahkemesi Statüsü ve bu Mahkeme hükümleri ile tanınmış olan Devletler Hukuku prensiplerini tekit etmiştir. Aynı kararda kurulması derpiş edilen "Devletler Hukuku Komisyonu" na da insanlığın barış ve güvenliğine karşı irtikâp edilen cürümlerin ve milletlerarası ceza hukukunun tesbit ve tedvini faaliyetinde Nuremberg Mahkemesi Statüsü ile kararlarınının tanınmış olduğu prensipleri esas ittihaz etmesini tavsiye eylemiştir.

abınkışallı uşuk abınkışallı --- 8

abınkışallı uşuk abınkışallı

abınkışallı uşuk abınkışallı

abınkışallı uşuk abınkışallı

abınkışallı uşuk abınkışallı

abınkışallı uşuk abınkışallı

abınkışallı uşuk abınkışallı

abınkışallı uşuk abınkışallı

abınkışallı uşuk abınkışallı

abınkışallı uşuk abınkışallı

II

MILLETLERARASI CEZA HUKUKUNUN TEDVİNİ

TEŞEBBÜSLERİ

1 — Génocide Suçunun Tedvini ve Cezalandırılması :

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı içinde Devletler Hukukunun tedvini faaliyeti başlayınca Devletlerarası ceza hukuku sahasına ilk plânda insanlığa karşı işlenen suçlarla insanlığın barış ve güvenliği aleyhindeki suçlara ait hükümlerin ve kaidelerin tesbiti bahis mevzuu olmuştur.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulu 11 Aralık 1946 tarihli oturumunda aldığı bir kararla insanlığa karşı işlenen suçların "génocide", önlenmesini ve işlendikleri takdirde cezalandırılmasını sağlamak için teşkilâtın Ekonomik ve Sosyal Meclisini bir sözleşme projesi hazırlamakla görevlendirmiştir. Genel Kurulun kararı aynı zamanda dayandığı şu gerekçe ile insanlığa karşı işlenen suçun bir tarifini yapmakta idi: "Adam öldürmek bir ferdin yaşama hakkını tanımamak olduğu gibi génocide de kül halinde insan gruplarının var olma haklarını inkâr etmek demektir. Böyle bir inkâr insan vicdanını kuvvetle sarsacağı gibi bu grupların kültür alanında ve diğer sahalardaki yardımlarından mahrum etmek suretiyle insanlığı büyük kayıplara da uğratar ve gerek ahlâk kaidelerine gerekse Birleşmiş Milletlerin fikir ve gayelerine aykırılık teşkil eder. İrk, din, siyaset veya diğer bağlarla vücud bulmuş toplulukları kısmen veya tamamen yok eden génocide suçunun birçok yerlerde bir çok defalar işlendiği görülmüştür. Bu suçun önlenmesi ve cezalandırılması milletlerarası faydalar sağlayacak bir keyfiyettir."

Genel Kurulun bu kararı ile génocide'in medenî dünyanın cezalandırdığı enternasyonal bir suç olduğu ve bu suç işleyenler ile yardımcılarının, ister hususî şahıslar olsunlar, isterse memur veya devlet adamı olsunlar ve ırkî, dinî, siyasi veya herhangi diğer bir maksatla hareket etmiş bulunsunlar, tecziyeleri lâzım geldiği kabul edilmekte ve üye devletler bu suçu önlemek ve cezalandırmak için gereken kanunî tedbirleri almaya davet olunmakta idi.

2 — Génocide Suçu Hakkında Sözleşme :

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulunun kararından sonra bir sözleşme projesini hazırlamak maksadiyle Ekonomik ve Sosyal Meclisinde çalışmalar başlamış ve bunlar neticesinde meydana getirilen proje bütün Teşkilât üyeleri tarafından tasvib edilmek üzere Genel Kurula sunulmuştur. Bu kurulun 12 Eylül 1948 tarihli oturumunda 19 maddeden ibaret olan sözleşme ittifakla kabul edilmiştir.

Devletlerin iltihakına arzedilen bu sözleşme 12 Ocak 1951 de yürürlüğe girmiş ve şimdiye kadar Türkiye, dahil (3) otuz bir devlet tarafından tasdik olunmuştur. Sözleşmenin birinci maddesinde sözleşen taraflar génocide'in, ister barış, ister harp zamanında işlenmiş olsun, bir Devletler Hukuku suçu olduğunu tasdik ederek bu suçu önlemeği ve cezalandırmayı taahhüt" etmişlerdir.

İkinci madde suçun mahiyetini şöyle açıklamaktadır :

Sözleşmede génocide'den maksat millet, kavim, ırk veya din topluluğu olarak bir grupu kısmen veya tamamen imha etmek kasdiyle işlenen aşağıdaki fiillerden biridir:

a) Grup azasının öldürülmesi, b) grup azasının akli ve bedeni meleklerinin ciddi surette haleldar edilmesi, c) Grubun bedeni varlığının kısmen veya tamamen yok edilmesini intaç eyliyecek hayat şartlarına kasden tabi tutulması, d) Grup içindeki doğumları sekete uğratabilecek tedbirler alınması, e) Grup çocuklarının başka bir gruba zorla nakledilmesi.

Üçüncü maddeye göre cezalandırılacak fiiller de şunlardır: a) Génocide, b) Génocide suçunu işlemek için anlaşmak, c) Génocide suçunu işlemeğe doğrudan doğruya veya âlenen tahrik, d) Génocide'e teşebbüs, e) Génocide'e iştirak.

Sözleşmenin beşinci maddesi ile taraflar sözleşme hükümlerinin tatbik edilmesini sağlamak için gereken kanunî tedbirleri alacaklarını taahhüt etmişlerdir. Altıncı maddeye göre Sözleşmenin mevzuu olan suçlardan sanık bulunanlar ya "ülkesinde suçun işlendiği memleketin yetkili mahkemelerine veyahut kaza hakkını tanımış bulunan sözleşen taraflar hakkında yetkili milletlerarası ceza divanına sevk edileceklerdir."

Yedinci madde suçların iade bakımından siyasi sayılmıyacaklarını belirtmektedir:

(3) Türkiye Cumhuriyeti 23.3.1950 tarihinde 5630 sayılı bir kanun ile Génocide Sözleşmesine katılmıştır.

İnsanlığa karşı işlenen suçların tedvini ve cezalandırılması meselesi ilk bakışta bu sözleşme ile hal edilmiş sayılabilirse de, Devletlerarası münasebetlerin bugünkü fiili durumu ve milletlerarası zihniyetin menfi mahiyeti onun realite sahasında kıymetlendirilmesini önliyecek başlıca amiller arasında yer almaktadır. İnsanlığa karşı suç teşkil eden hareketler çok kerre politik ve hissî karakter taşıdıkları ve daha ziyade siyasi maksadlarla devlet otoriteleri tarafından tertip ve icra edildikleri için, onların muhakemesi ve cezalandırılması aynı otoritelerin takdir ve kararlarına bırakılmış olduğu müddetçe ciddi bir netice elde edilemeyeceği aşikârdır. Bu itibarla suçluların "suçun işlendiği memleketin yetkili mahkemelerine sevk" tarafsız, âdil ve ciddi bir takip ve tecziyenin teminatı olmaktan uzaktır. Milletlerarası ceza divanına sevk sıkkı ise bu günkü durumda ancak bir temenninin ifadesidir. Böyle bir divanın kurulması için çalışılmakta ise de bunun ne zaman gerçekleşeceği henüz belli değildir.

3 — Nuremberg Mahkemesi Prensiplerinin formüle edilmesi:

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulu 21 Kasım 1947 tarihli kararı ile Nuremberg Mahkemesi Statüsünün ve hükümlerinin tanımış olduğu prensipleri formüle etmek vazifesini kurulması kararlaştırılan devletler hukuku komisyonuna havale etmiştir. Komisyon şu işleri görecekti :

- a) Nuremberg mahkemesi statüsü ile kararlarının tanımış olduğu devletler hukuku prensiplerini formüle etmek,
- b) İnsanlığın barış ve güvenliği aleyhindeki cürümlerin bir kodunu hazırlamak.

1948 yılında on beş üyeden mürekkep olan Devletler Hukuku komisyonu kurulup vazifesine başladı ve 1949 toplantı devresinde yukarıda zikredilen konular üzerinde görüşmelerde bulunduktan sonra üyelerden Yunan hukukçusu Spiropoulos'u bir rapor hazırlamağa memur etti. Hazırlanan rapor Devletler Hukuku Komisyonunun 1950 toplantısında incelenmiş ve neticede şu prensipler kabul olunmuştur:

- 1 — Devletler Hukukuna göre cürüm teşkil eden bir ifili işleyen veya bu fiilde methaldar olan her şahıs mesuldür ve cezalandırılacaktır.
- 2 — Milletlerarası bir cürümün, millî mevzuatça cezaya tabi olması keyfiyeti, onu işleyenin Devletler hukukuna göre mesuliyetini kaldırmaz.
- 3 — Milletlerarası bir cürüm failinin devlet reisi ve devlet adamı sıfatıyla hareket etmiş olması keyfiyeti, onun devletler hukukuna göre mesuliyetini kaldırmaz.

4 — Cürmün, hükûmetin veya mafevkin emri ile işlenmiş olması keyfiyeti, devletler hukukuna göre mesuliyeti kaldırmaz. Ancak hakkaniyetin icap ettirdiği hallerde cezanın tahfifi için bu husus nazarı itibara alınabilir. İlkönce yukardaki şekilde tesbit edilen dördüncü prensip devletler hukuku komisyonunda hayli tartışmalara yol açmıştır. Mafevkin emri ile hareket edilmiş olması keyfiyetinin mesuliyeti gerektirip gerektirmeyeceği meselesi uzun boylu münakaşa edilmiştir. Nihayet üyelerden Brierly'nin kabul edilen tadil teklifi ile prensip şu şekli almıştır: Cürmün failinin hükûmetinin veya hiyerarşik amirinin emri ile hareket etmiş olması keyfiyeti manen seçmek - choix moral - kudretini haiz olduğu takdirde onu devletler hukuku mesuliyetinden kurtarmaz.

Bu suretle mafevkin emri ile işlenen cürümlerin mutlak olarak mesuliyeti gerektireceği tezi terk edilmiş, şarta bağlı bir mesuliyet kabul edilmiş oluyordu.

5 — Devletler hukukuna göre bir cürümden sanık olan her şahıs hukukî ve fiilî bakımlardan âdilâne bir muhakemeye tabi tutulmak hakkını haizdir.

4 — İnsanlığın Barışı ve Güvenliği Aleyhindeki Cürümlerin Tesbiti:

Raporun ihtiva ettiği yukarıdaki prensiblerden sonra barış ve insanlık aleyhindeki cürümler de münakaşa edilmiş ve komisyon tarafından aşağıdaki şekilde kabul olunmuştur:

a) Barışa karşı cürümler: 1 — Bir tecavüz harbinin veya milletlerarası muahedelerin, teminatın ve anlaşmaların ihlâli suretiyle yapılan bir harbin idaresi, hazırlanması, açılması veya devam ettirilmesi, 2 — Yukardaki fiillerden birini icra etmek için tertip edilmiş olan bir plâna veya komploya iştirak olunması,

b) Harp cürümleri, harp kanun ve adetlerinin ihlâl edilmesi.

Bu ihlâllere bilhassa zorla çalıştırma veya diğer herhangi bir maksatla işgal edilen arazi sivil ahâlisinin veya orada bulunan kimselerin katli, nef'yi, fena muabeleye tabi tutulmaları, harp esirlerinin katli veya onlara fena muamele edilmesi, denizcilerin katli veya kendilerine fena muamele edilmesi, rehinelere katli, âmmeye veya hususî şahıslara ait malların yağma edilmesi, şehirlerin, köylerin tahribi ve askerî zaruretlerin haklı kılmadığı her türlü tahrip fiilleri dahildir.

c) İnsanlık aleyhindeki cürümler:

Barışa karşı işlenen bir cürüm veya bir harp cürümünü dolayısıyla sivil ahaliye karşı irtikâp edilen katil, kök kazıma, esaret altına alma, sürgün etme ve diğer herhangi gayri insanî bir muamele veya siyasî irkî sebeplerle yapılan zulüm ve tazyikler.

d) a, b, c paragraflarında açıklanan barışa karşı işlenen bir cürme, bir harp cürmüne ve insanlık aleyhindeki cürümlere iştirak edilmesi.

Devletler Hukuku komisyonu tarafından kabul edilen yukardaki esaslar 1950 yılında Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kuruluna sunuldu. Genel Kurul 12 Aralık 1950 tarihli bir kararı ile üye devletleri bu formüller hakkındaki mütalealarını bildirmeye davet ettiği gibi komisyondan da insanlığın barış ve güvenliği aleyhindeki cürümlerin kodunu hazırlarken Genel Kurulun beşinci içtima devresi sırasında delegasyonlar tarafından bu hususda ileri sürülen fikirleri ve hükümetlerce bildirilecek mütaleaları nazarı itibara almasını rica eylemiştir.

5 — İnsanlığın Barış ve Güvenliği aleyhindeki cürümlere dair Kod projesi:

Genel Kurulun kararı göz önünde tutularak ikinci bir rapor hazırlamağa memur edilen Spiropoulos'un projesi komisyonun 1951 içtimaında müzakere edildi. Bazı hükümetler tarafından gönderilmiş olan mütalealar da nazara alınarak komisyonca insanlığın barış ve güvenliği aleyhindeki cürümler hakkında bir kod projesi tanzim olundu. Devletler Hukuku Komisyonu bu projeyi, tanzim edildiği sırada halletmek zaruretini duyduğu umumî mahiyetteki bazı meselelere ait mütaleaları ile birlikte, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kuruluna sundu. Bu mütalealar şunlardır:

a) Komisyon ilkönce Genel Kurulun 21 Kasım 1947 tarihli kararındaki "İnsanlığın barış ve güvenliği aleyhindeki cürümler" formülünün manasını tetkik etmiştir. Komisyonun takdirine göre bu formül ancak siyasî bir unsur ihtiva eden ve milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazasını bozan veya tehlikeye koyan cürümleri kastetmektedir. Bu itibarla Kod projesinde kanun ve kaza ihtilâfları ile ilgili meselelere, haydutluk, uyuşturucu maddeler ticareti, kadın ve çocuk ticareti, esaret, kalpazanlık, deniz altı kablolarına yapılan zararlar gibi milletlerarası ceza hukuku sahasına giren başka fiillere temas edilmesine mahal görülmemiştir.

b) Komisyon, Genel Kurul kararındaki "Nuremberg prensiblerine sağlanacak mevkiî açıkça göstererek" formülünün manasını da münakaşa etmiştir. Komisyon bu formülün Nuremberg prensiblerinin bir bütün halinde projeye ithali lâzım geldiği şekilde yorumlanmaması kanaatine varmıştır. Formülün, Komisyonu sözü geçen prensiblerin projeye alınması sırasında onları değiştirmek veya genişletmek hususunda telkinlerde bulunmasını men edecek mahiyette olmadığı düşünülmüştür. Komis-

yon Nuremberg prensiplerinden herbirinin hangi ölçüde Kod projesine ithal edilmiş olduklarını tayin etmeği lüzumlu görmemiş ve bunlara yalnız umumî mahiyette bir atıf yapılmasının uygun olacağını mülâhaza etmiştir.

c) Komisyon yalnız fertlerin mesuliyetine temas etmeği kararlaştırmıştır. Nuremberg mahkemesi hükmünün bir ibaresi de bunu gerektirmekte idi: "Devletler Hukuku müeyyidesi olarak cezalandırılması icap eden cürümleri irtikâp edenler mücerret varlıklar değil, insanlardır."

d) Komisyon Kod projesini hazırlarken onun hükümlerini mecburi kılmağa yarayacak metodlar teklif edilmesini düşünmemiştir. Bu sebepten Kodun tatbik mevkiine geçmesini sağlayacak bir sened hazırlamaktan çekinmiştir. Sayılan cürümler projenin birinci maddesinde Devletler Hukuku cürümleri olarak tavsif edilmiştir. Komisyon bu cürümlerin faillerini muhakeme edecek ve cezalandıracak milletlerarası bir mahkeme kurulması imkânını derpiş eylemiş, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulunun Milletlerarası bir ceza divanının ihdasına ait teklifleri formüle etmek ve sözleşme projeleri hazırlamakla görevli bir hususî komite kurmak yolundaki kararını göz önünde tutmuştur. Komisyona göre yetkili bir milletlerarası ceza divanı kuruluncaya kadar Kod'un millî mahkemelerce tatbik ettirilmesi geçici bir tedbir olarak kabul edilebilir. Kod'un yürürlüğe geçmesini sağlayacak bir sözleşmenin ihzârı sırasında bu hal çaresi tabiatile bahis mevzuu olacaktır.

İNSANLIĞIN BARIŞ VE GÜVENLİĞİ ALEYHİNDEKİ CÜRÜMLERE AIT KOD PROJESİ

1 — Cürümlerin mahiyet ve neveleri:

İnsanlığın barış ve güvenliği aleyhindeki cürümlere ait Kod projesi şimdiki halde yalnız doktrin bakımından bir kıymet ifade etmekte ise de devletlerarası ceza hukuku sahasında yeni cereyanları ve dünyanın maruf devletler hukuku bilginlerinin fikir ve mütalealarını aksettirmesi dolayısıyla çok ehemmiyetlidir. Projenin maddeleri ve bunlara ait izahların hülâsaları bu ehemmiyeti gereği gibi belirtmektedir.

Madde. 1

İşbu Kod'da tarif edilmiş olan insanlığın barış ve güvenliği aleyhindeki cürümler Devletler Hukuku cürümleridir. Ve bunlardan mesul olan şahıslar cezalandırılabilirlerdir.

Bu madde Nuremberg Mahkemesi Statüsü ile hükmünü tanıdığı Devletler Hukuku cürümlerinden dolayı şahısların mesuliyetini kabul eden prensibe dayanmaktadır. Esasen Devletler Hukuku Komisyonu Nuremberg prensiblerini formüle ettiği zaman yukarda kaydedildiği veçhile bu prensibi şöyle tesbit etmişti: Devletler Hukukuna göre cürüm teşkil eden bir fiili işleyen veya bu fiilde methaldar olan her şahıs mesuldür ve cezalandırılacaktır.

Madde. 2

Aşağıdaki fiiller insanlığın barış ve güvenliği aleyhindeki cürümlerdir:

1 — Bir Devlet otoritelerinin, diğer bir devlete karşı millî veya müşterek meşrû müdafaa veya Birleşmiş Milletlerin selâhiyetli bir uzvunun gerek bir kararının icrası ve gerekse bir tavsiyesinin yerine getirilmesi gayeleri dışında, silâhlı kuvvetler kullanması dahil olmak üzere yaptığı her tecavüz fiili,

2 — Bir devlet otoriteleri tarafından, diğer bir devlete karşı tecavüz fiiline başvurulacağı yolunda yapılan her tehdid,

3 — Bir devlet otoritelerinin, diğer bir devlete karşı millî veya müşterek meşrû müdafaa veya Birleşmiş Milletlerin selâhiyetli bir uzvunun gerek bir kararının ve gerekse bir tavsiyesinin yerine getirilmesi gayeleri dışında silâhlı kuvvetler kullanılması hazırlanması fiilî,

4 — Diğer bir devletin jükikesinden gelici ve siyasî maksadlarla hareket eden silâhlı çetelerin bir devletin arazisine akın etmesi,

5 — Bir devlet otoritelerinin, diğer bir devlet içinde dahilî harp çıkmasını istihdaf eden faaliyetlere teşebbüs etmesi veya bunları teşvik eylemesi veya bir devlet otoritelerinin, diğer bir devlet içinde dahilî harp çıkmasını istihdaf eden teşkilâtı faaliyetlere müsamaha göstermesi fiilleri,

6 — Bir devlet otoritelerinin, diğer bir devlet arazisinde tedhiş hareketlerine teşebbüs etmesi veya bunları teşvik eylemesi veya tedhiş hareketleri icrası maksadile hesaplanmış teşkilâtı faaliyetlere müsamaha göstermesi fiilleri,

7 — Bir devlet otoritelerinin, silâhlanmaya, askerî hazırlıklara veya tahkimata tahdidler koymak veya aynı mahiyette diğer tahdidler vazı suretiyle milletlerarası barış ve güvenliği temin gayesini güden bir antlaşma gereğince bu devlete terettüp eden vecibeleri ihlâl ederek irtikâp eyledikleri fiiller,

8 — Bir devlet otoritelerinin, başka bir devlete ait veya milletlerarası bir rejîme tabi arazinin Devletler Hukukuna aykırı olarak ilhakına müncer olan fiilleri,

9 — Bir devlet otoritelerinin, veya hususî şahısların millî, etnik, ırkî veya dinî bir grubu, grub olarak, tamamen veya kısmen imha etmek gayesile irtikâp eyledikleri fiiller,

Bu fiillere şunlar da dahildir:

i) Grup azasının katli,

ii) Grup azasının bedenî ve aklî bütünlüğüne karşı yapılan vahim zararlar,

iii) Grubun tamamen veya kısmen maddî varlığının imhasına yol açacak mahiyetteki yaşama şartlarına kasden tabi tutulması,

iv) Grup içindeki doğumları önleyici tedbirler,

v) Grup çocuklarının diğer bir gruba zorla nakli.

10 — Bir devlet otoritelerinin veya hususî şahısların işbu maddede tarif edilen cürümlerin irtikâbı sırasında veya bu cürümler dolayısıyla,

irki, dinî veya kültürel siyâset mülâhazaları ile sivil halka karşı işledikleri katil, kök kazıma, esaret altına alma, sürgün ve zulümler gibi insanlığa aykırı fiiller,

11 — Harp kanun ve adetlerinin ihlâli fiilleri.

12 — Aşağıdaki fiiller:

i) İşbu maddenin evvelki paragraflarında tarif edilen cürümlerden herhangi birini ika maksadiyle komplo,

ii) İşbu maddenin evvelki paragraflarında tarif edilen cürümlerden herhangi birini ikaya doğrudan doğruya teşvik,

iii) İşbu maddenin evvelki paragraflarında tarif edilen cürümlerden her hangi birini ikaya teşebbüs veya;

iV) İşbu maddenin evvelki paragraflarında tarif edilen cürümlerden her hangi birine iştirak.

2 — Tecavüz etmek ve silâhli kuvvet kullanmak cürmü:

Yukardaki maddenin birinci paragrafında her tecavüz fiilinin (harbinin) insanlığın barış ve güvenliği aleyhinde işlenmiş bir cürüm sayılması hayli zamandan beri Devletler Hukuku sahasına intikal etmiş bir esasın teyidi mahiyetindedir. Gerçekten Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulunun 17 kasım 1950 tarihli bir kararında tecavüzün "bütün dünyanın barış ve güvenliği aleyhindeki cürümlerin en vahimi" olduğu teyid edildiği gibi Nuremberg Mahkemesi Statüsünde de bir tecavüz harbinin açılması veya devam ettirilmesi barışa karşı işlenmiş cürümler arasında sayılmıştır.

Bundan başka silâhli kuvvet kullanılması aleyhinde hükümleri ihtiva eden milletlerarası anlaşmalar da vardı. Meselâ Milletler Cemiyeti Misakında, 27 Ağustos 1928 tarihli Briand-Kellog paktında, Amerikan Devletleri arasında yapılan bir çok anlaşmalarda, 22 Mart 1945 tarihli Arab Birliği paktında, 30 Nisan 1948 tarihli Amerikan Devletleri Teşkilâtı Şartında âkitler arasında silâhli kuvvete başvurulmasını önleyici hükümler bulunmaktadır.

Silâhli kuvvet kullanılması Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Antlaşmasının 2 nci maddesinin 4 üncü paragrafı ile de men edilmiştir: Teşkilâtın üyeleri, milletlerarası münasebetlerinde gerek herhangi başka bir devletin toprak bütünlüğüne veya siyasî bağımsızlığına karşı, gerekse Birleşmiş Milletlerin amaçları ile telif edilemeyecek herhangi bir surette tehdide veya kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar."

Devletler Hukuku Komisyonunun hazırlamış olduğu devletlerin hak ve vazifeleri beyannamesinin 9 uncu maddesi de aynı memnuiyeti şu şe-

kilde ifade etmektedir: “Her devlet millî siyaset aleti olarak harbe başvurmakta ve gerek diğer herhangi bir devletin toprak bütünlüğüne ve siyasî istiklâline ve gerek milletlerarası hukuk ve nizam ile kabili telif olmıyan başka bir şekilde her türlü tehdidden ve kuvvet kullanmaktan çekinmekle vazifelidir.”

Kod projesi ikinci maddesile bu esasa daha çok bir vuzuh ve sara-hat vermektedir.

3 — Kuvvete Başvurmak Tehdidi ve Silâhlı Kuvvet Kullanılma-sının hazırlanması cürümleri:

Yukardaki ikinci maddenin ikinci paragrafındaki kuvvete başvur-mak tehdidinde gelince, yalnız tecavüzün değil bu mahiyetteki tehdidle-rin de insanlığın barış ve güvenliğini ihlâl edeceği kanaatı onların da devletler hukuku cürmü olarak sayılmasını gerektirmiştir. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Antlaşmasının yukarda zikredilen ikinci maddesinin dördüncü paragrafında ve Devletlerin hak ve vazifeleri beyannamesinin dokuzuncu maddesinde tehdid de tevavüz gibi men edilmiş bulunmakta-dır.

Tecavüz ve tehdid fiilleri ancak devlet otoriteleri tarafından irti-kâp edilebilir. Hususî şahısların cezaî mesuliyeti Kod projesinin ikinci maddesinin on ikinci paragrafı hükümlerinin tatbiki ile sağlanır.

İkinci maddenin üçüncü paragrafında zikredilen silâhlı kuvvet kul-lanılmasının hazırlanması cürmü de Nuremberg Mahkemesi Statüsünün altıncı maddesinde sayılan barışa karşı cürümler arasında yer almış bu-lunuyordu. Bir tecavüz harbinin hazırlanması, plânların tesbiti fiilini de ihtiva eden bir suç olarak kabul olunmuştu.

4 — Silâhlı Çeteler'in Akımı, Dahili harbe teşvik, Tedhiş cürümleri:

İkinci maddenin dördüncü paragrafındaki silâhlı çetelerin akımı cürmü, silâhlı çeteler tarafından yapılan ve onların şahsî mesuliyetleri-ni gerektiren bir suçtur. Bununla beraber maddenin on ikinci paragra-fındaki bu cürümlerin tatbiki suretiyle bir devlet otoritelerinin bu cü-rümden dolayı mesuliyetleri bahis mevzuu olabilir.

Beşinci paragraftaki bir devlet içinde dahili harp çıkarılması ve bunun teşvik edilmesi fiilleri gerek Birleşmiş Milletler Teşkilâtınca ve gerek Devletler Hukuku bilginlerince daha önce bir cürüm sayılmıştı. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulu 17 Kasım 1950 tarihli kararın-da “yabancı bir devlet menfaatına dahili harbe teşvik” fiilinin bir teca-

vüz teşkil ettiği beyan olunmuştur. Devletlerin hak ve vazifeleri beyan-
namesinin dördüncü maddesi de bunu şöyle men etmektedir: "Her dev-
let diğer bir devletin arazisi üzerinde dahili iğtişaslar tertibinden kaçın-
mak ve kendi arazisinde bu maksadla faaliyetlere girişilmesini önlemek-
le vazifelidir."

Altıncı paragrafdaki tethiş hareketleri de daha önce terörizmin ön-
lenmesi ve tecziyesi hakkındaki 16 Kasım 1937 tarihli sözleşmesinin bi-
rinci maddesile men olunmuştu. Bu maddeye göre devletler birbiri aley-
hine tevcih edilen tethiş faaliyetlerini desteklemeyeceklerdir.

5 — Devletler Hukukuna aykırı olarak toprak ilhakı cürmü:

Maddenin sekizinci paragrafında zikredilen Devletler Hukukuna ay-
kırı olarak toprak ilhakı, insanlığın barış ve güvenliği için daimi bir teh-
like teşkil etmesi bakımından ayrı bir cürüm olarak mütalea edilmiştir.
Milletler Cemiyeti Misakinin onuncu maddesi bu çeşit toprak ilhakını
önlemek gayesini istihdaf ediyordu: "Cemiyet üyeleri, bütün cemiyet ü-
yelerinin toprak bütünlüklerine ve hali hazırdaki siyasî bağımsızlıklarına
riayet etmeği ve bunları herhangi bir haricî taarruza karşı koruma-
ğı taahhüt ederler. Tecavüz vukuunda, tecavüz tehdidi veya tehlikesi
takdirinde Konsey işbu vecibenin yerine getirilmesini temin edecek va-
sıtaları teemmül eder."

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Antlaşmasının yukarıda zikrettiğimiz
ikinci maddesinin dördüncü paragrafı ile de tehdid veya silâhlı kuvvet
istimali ile bir devletin toprak bütünlüğünün ihlâlinden kaçınılacağı üye
devletlerce taahhüt edilmiş bulunmaktadır. Toprak ilhakı açıkca tehdid
veya silâhlı kuvvete müracaat vaki olmadan da icra edilebileceğinden
"devletler hukukuna aykırı olarak ilhak" şeklinde umumî bir formül ka-
bul edilmiştir.

"Milletlerarası bir rejime tabi arazi" ifadesi vesayet rejimi ile mil-
letlerarası rejimin diğer herhangi bir şeklini kastetmektedir.

6 — Génocide Cürmü ve Sivil Halka Karşı İşlenen Suçlar:

Kod projesinin ikinci maddesinin dokuzuncu paragrafı génocide söz-
leşmesinin ikinci maddesinde tarif edilen cürümleri ihtiva etmektedir.
Bu cürümler bir devlet otoriteleri tarafından işleneceği gibi hususî şah-
ıslarla da irtikâp olunabilir.

Onuncu paragrafda sayılan sivil halka karşı işlenen suçlar Nurem-
berg Mahkemesi Statüsünün altıncı maddesinde "insanlığa karşı cürüm-

ler” adı ile vasıflandırılmıştır. Bu paragrafa kültürel mülâhazalar ile de işlenen insanlığa aykırı suçların ilâvesi lüzumlu görülmüştür. Çünkü bunlar da insanlığın barış ve güvenliğini tehlikeye düşürecek mahiyette suçlar telâkki edilmiştir. Paragrafın metni ile Nuremberg Mahkemesi Statüsündeki hüküm arasında yapılan diğer bir fark da şudur: Statüde sayılan gayri insanî fiiller ancak barışa karşı bir cürmün veya harp cürmünün icrası veya bu cürümler dolayısıyla işlendikleri takdirde Devletler Hukuku cürümleri telâkki edilir. Paragrafda ise gayri insanî fiiller ikinci maddede tarif edilen bütün cürümlerin irtikâbı sırasında veya bu cürümler dolayısıyla işlenmeleri halinde de Devletler Hukuku cürümleri olarak vasıflandırılmışlardır.

7 — Harp adet ve kanunlarının ihlâli cürümleri:

On birinci paragraf, harp adet ve kanunlarının ihlâli cürümlerine dairdir. Nuremberg Mahkemesi Statüsünün altıncı maddesinde de zikredilmiştir. Bu cürümlerin tadatı mümkün sayılamamıştır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı “UNESCO” sebebsiz olarak tarihî abidelerin, tarihî dokümanların, sanat eserlerinin veya diğer kültürel mâmelek sahasına giren eşyanın tahribinin Devletler Hukukuna göre cezalandırılması gereken bir cürüm telâkki edilmesini ısrarla istemiştir. Devletler Hukuku Komisyonu bu tahriblerin işbu paragraf hükmü dahilinde bulunduğu kanaatındadır. Çünkü kara harbi adet ve kanunlarına dair olan 1907 dördüncü La Haye Sözleşmesine ekli nizamnamenin 56 ncı maddesi, ve harp zamanında deniz bombardımanına dair 1907 dokuzuncu La Haye sözleşmesinin beşinci maddesi bu çeşit tahribleri de men etmektedir.

Komisyon harp adet ve kanunlarının ihlâli fiillerinin hepsini mi veya yahut bunlardan bir dereceye kadar vehamet arzedenlerini mi, Kod’un kabul ettiği manaya göre cürüm tavsif etmek meselesi üzerinde de durmuş neticede birinci şıkkı tercih etmiştir. Bu paragraf iki veya daha ziyade devlet arasında ilân edilen harblere veya çıkan diğer silâhlı ihtilâflara - bu devletlerden biri harp halinin mevcudiyetini tanımamış olsa dahi - şamildir.

8 — Komplo, Teşvik ve Cürüm şirikliği cürümleri:

Maddenin on ikinci paragrafında bahis konusu olan komplo ve cürüm şirikliği Nuremberg Mahkemesi Statüsünün altıncı maddesinde yer almıştır. O maddede komplo anlamı bir tecavüz harbinin veya antlaşmaların ve milletlerarası anlaşmaların ihlâli gayesini güden bir harbin ida-

resi, hazırlanması, açılması veya devam ettirilmesi hallerini ifade ediyordu. Paragrafa göre ise bu anlam insanlığın barış ve güvenliği aleyhindeki bütün cürümlere teşmil edilmiş bulunmaktadır.

Teşvik ve teşebbüs anlamları génocide hakkındaki sözleşmede yer almış ve bunların delâlet ettikleri fiiller cürüm sayılmıştır.

Cürüm şerikliğine gelince, insanlığın barış ve güvenliği aleyhindeki cürümlerin işlenmesine vazifelerinin normal icrası dolayısıyla herhangi bir şekilde yardım edenlerin cümlesinin bu cürümlerin şeriki sayılarak cezalandırılması mümkün olamazdı. Bir devletin silâhlı kuvvetlerinin bütün azasını veya harp sanayiinde çalışan bütün işçileri mesul tutmak bahis olamayacağından cürüm şerikliği yalnız on ikinci paragrafda sayılan cürümlere harsedilmiştir.

9 — Mesuliyetin şumulü ve ceza tayini ile ilgili hükümler:

Madde 3.

Failin devlet başkanı veya devlet adamı sıfatı ile hareket etmiş olması keyfiyeti onu işbu Kod'da tarif edilen cürümlerden birini işlemekten mütevellid mesuliyetten kurtarmaz.

Nuremberg Mahkemesi Statüsünün yedinci maddesinde bu esas şöyle tesbit edilmişti: "Sanıkların, - gerek devlet reisleri, gerekse yüksek memurlar olsunlar - resmî mevkiler ne tebriye edici bir mazeret ne de cezayı hafifletici bir sebep sayılmıyacaktır."

Devletler Hukuku komisyonu Nuremberg prensiblerini formüle ederken yukardaki prensibe şu şekli vermişti: Milletlerarası bir cürüm failinin devlet başkanı veya devlet adamı sıfatıyla hareket etmiş olması keyfiyeti onun Devletler Hukuku mesuliyetini kaldırmaz". Cezayı hafifletici sebebin takdiri yetkili mahkemeye ait bulunduğu mülâhazası ile komisyon Nuremberg Mahkemesi Statüsünün yedinci maddesinde yer alan "cezayı hafifletici bir sebep" kelimelerini çıkarmıştır.

Madde 4.

İşbu Kod'da tarif edilen cürümlerin birinden sanık bir şahsın, hükümetinin veya hiyerarşik amirinin emri üzerine hareket etmiş olması keyfiyeti, manen seçmen kudretini hâiz bulunduğu takdirde, onu Devletler Hukuku mesuliyetinden kurtarmaz.

Devletler Hukuku komisyonu Nuremberg Mahkemesinin yaptığı tefsiri de göz önünde tutarak prensibi şöyle formüle etmişti: "Cürmün failinin, hükümetinin veya hiyerarşik amirinin emri ile hareket etmiş olması keyfiyeti manen seçmek kudretini haiz olduğu takdirde, onu Devletler Hukuku mesuliyetinden kurtarmaz". Komisyon Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulunun beşinci içtima devresi sırasında bu prensibe ait ileri sürülen mütaleaları da inceledikten sonra formülde bir tadil yapmaya lüzum görmemiştir. Nuremberg Mahkemesince de kabul edilmiş olduğu veçhile madde şu prensibi ifade etmektedir: Sanık mevcut şartlara göre amirlerinin emirlerine uymamak imkânına malik olduğu takdirde mesul tutulacaktır.

Madde 5.

İşbu Kod'da tarif edilen her cürüm hakkındaki ceza, sanığı muhakeme etmeğe yetkili mahkeme tarafından cürümün vahameti nazara alınarak tayin olunacaktır.

Bu ceza maddesi umumiyetle kabul edilmiş bulunan kanunsuz ceza olmaz "nulla poena sine lege" prensibi dolâyısıyla komisyonca zarurî görülmüştür. Ancak her cürüm için muayyen bir ceza tesbiti mümkün sayılmadığından cürmün mahiyetine ve ağırlığına göre ceza takdiri yetkili mahkemeye bırakılmıştır.

I V

BİR "MİLLETLERARASI CEZA DIVANI" TEŞKİLİ PROBLEMİ

1 — Bir Milletlerarası Ceza Divanı kurulması ihtiyacı:

Devletler Hukuku suçlarını muhakeme etmek üzere milletlerarası bir ceza divanı teşkil edilmesi fikri hayli eskidir. Birinci cihan harbi sonunda bu fikir doğmuş ve Versailles barış antlaşmasında Alman İmparatoru ikinci Wilhem'i muhakeme etmek için milletlerarası hususî bir mahkeme kurulması derpiş edilmişti. 1920 yılında Milletlerarası Daimi Adalet Divanı Statüsünü hazırlamakla görevlendirilmiş olan milletlerarası hukukcular komitesi, milletlerarası âmme nizamına ve devletler Hukukuna karşı işlenen suçları muhakeme etmek maksadiyle milletlerarası bir kaza organı vücade getirilmesinin "arzuya şayan" olduğunu ifade etmişti. Fakat milletler Cemiyeti Konseyi, milletlerarası bir ceza Kod'unun yokluğu dolayısıyla buna imkân olmadığı mütaleasında bulunmuştu.

1934 yılında Yugoslavya kralı Alexandre'in ve Fransız dışişleri bakanı Bartou'nun katli hadisesi üzerine Fransa Milletler Cemiyeti tarafından iki sözleşmenin kabulünü sağlamıştı. Bunlardan biri tethiş fiillerini tesbit etmekte diğeri de milletlerarası hususî bir ceza mahkemesinin kurulmasını derpiş eylemekte idi. Ancak bu iki sözleşme de Devletlerce tasdik edilip yürürlüğe geçirilemedi.

İkinci cihan harbinden sonra milletlerarası cürüm sayılan fiilleri işliyenlerin muhakemeleri ve cezalandırılmaları maksadiyle Nuremberg ve Tokyo Mahkemeleri kuruldu. Muhakemeler yapıp hükümler verildi. Cezalar tatbik olundu. Fakat bu mahkemelerin gerek kuruluşları, gerekse hükümleri bütün hukukçuları ve dünya umumî efkâr ve vicdanını her bakımdan tatmin etmediği için gerçek bir milletlerarası ceza divanının kurulması fikir ve arzusu daha çok kuvvet kazandı.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulu Génocide hakkındaki müzakereleri müteakkip 9 Aralık 1948 de verdiği bir karar ile milletlerarası bir ceza divanı kurulması tasavvurunu gerçekleştirmek yolunu tuttu. Karar şöyle formüle edilmişti: "Genel Kurul; génocide suçunun önlen-

mesine ve cezalandırılmasına dair sözleşme müzakeresinin bu suçu işlemekten sanık kimselerin yetkili bir milletlerarası ceza mahkemesinde yargılanmasının mümkün ve temenniye şayan olup olmadığı meselesini ortaya attığını nazara alarak, ve milletlerarası iş birliğinin geliştirilmesi sırasında bazı milletlerarası mahiyette suçları yargılamakla görevli bir milletlerarası kaza organına duyulan ihtyacın daha çok kuvvetlendiğini göz önünde bulundurarak, Devletler Hukuku Komisyonunun génocide suçundan veya milletlerarası sözleşmelere müsteniden yetkisine girecek diğer suçlardan sanık olanları yargılamakla vazifeli milletlerarası bir mahkeme teşkilinin mümkün ve temenniye şayan olup olmadığını tetkike, ve bu tetkik esnasında Milletlerarası Adalet Divanı içinde bir Ceza Dairesi teşkili imkânına dikkatini tevcih etmeğe davet eder.”

2 — Devletler Hukuku Komisyonunun bir Milletlerarası Ceza Divanı tesisi hakkındaki kararı:

Devletler Hukuku Komisyonu Genel Kurulun kendisine tevdi ettiği vazifeyi yerine getirmek maksadiyle 1949 toplantısında üyelerinden ikisini ilk tetkikleri yapmaya ve birer rapor tanzim etmeğe memur etti. Bunlardan panamalı hukukçu Alfaro raporunda milletlerarası cezaî bir kaza organının ihdası arzusunun otuz yıldan beri duyulup kuvvetlendiğini ve bu organın meydana getirilmesinin artık yalnız arzuya şayan değil gerçekten arzu edilmekte olduğunu belirtmiştir. Diğer raportör İsveçli hukukçu Sandström ise milletlerarası camia teşkilâtının bugünkü durumunda milletlerarası cezaî bir kaza organının tesisi mümkün olup olmayacağı hususunda tereddüd ve şüphe izhar etmiştir. İsveçli hukukçuya göre Milletlerarası hayatta, devlet hayatında olduğu gibi, bir kanun vazı mekanizması mevcut değildir. Milletlerarası bir ceza mahkemesine suçluların sevki ve mahkeme hükümlerinin icrası meseleleri göz önüne getirilince bunların temini hususunda kabul edilmiş milletlerarası bir sistemin mevcut bulunmayışı karşılaşılabilecek güçlükleri izaha kâfi gelir. Bir devlet kendi toprağındaki suçluları teslim etmez veyahut mahkeme kararlarını icra eylemezse onu zorluyacak hiç bir vasıta yoktur. Görevini ancak tesadüfen ve noksan bir şekilde yapmak durumunda kalan bir müessese ise faydalı olamaz ziyade mahzurludur. Gerek ayrı bir ceza divanı, gerekse Adalet Divanında bir Ceza Dairesi teşkili bahis mevzuu olsun, bunun için Birleşmiş Milletler Antlaşmasının tadili lâzım gelir. Bu tadil mekanizmasının ne kadar güçlükle işliyeceği malûm olduğundan Genel Kurulun kararındaki Milletlerarası bir ceza divanının teşkili mümkün ve temenniye şayan olup olmadığı sualine şimdilik menfi cevap vermek gerektir.

İki raportörün birbirine zıt mütaleaları Komisyonun 1950 toplantı devresinde her cepheden incelendikten sonra ekseriyet Milletlerarası bir ceza divanının kurulmasının arzuya şayan olduğu kanaatına varmıştır. Ekalliyette kalanlar mücerret olarak böyle bir divan kurulmasının arzuya şayan görülmesi hususunun bunun şimdiki şartlar içinde gerçekleştirilmesinin de arzuya şayan olduğu manasını ifade edemeyeceği mütaleasında bulunmuşlardır. Bir ceza divanı teşkilinin mümkün olup olmadığı hususunda da fikirler ayrılmıştır. Bununla beraber ekseriyet mümkün olduğu kanaatını izhar etmiştir. Milletlerarası Adalet Divanında bir ceza dairesi teşkili sıkı komisyon üyelerinin ittifakıyla tavsiyeye şayan görülmemiştir.

3 — Bir Milletlerarası Ceza Divanı Statüsü Projesinin tanzimi hazırlıkları:

Devletler Hukuku Komisyonunun Milletlerarası bir ceza divanının kurulmasının mümkün ve arzuya şayan olduğu hususunda izhar ettiği kanaat üzerine Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, génocide sözleşmesinin altıncı maddesini ve derpiş edilen Milletlerarası Ceza Divanının tesisi hakkındaki kat'i kararın ancak müsbet tekliflerin tetkikini müteakip verilebileceğini nazara alarak 12 Aralık 1950 tarihinde şu hususları kararlaştırdı:

1 — Aşağıdaki on yedi devlet temsilcilerinden mürekkep bir komite kurulacaktır: Avustralya, Brezilya, Çin Küba, Danimarka, Mısır, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Hindistan, İran, İsrail, Pakistan, Holanda, Peru, İngiltere, Suriye ve Urugay.

Bu komite 1951 Ağustosunda başında Cenevrede toplanacak ve Milletlerarası bir ceza divanı kurulması hakkında sözleşme statü projeleri hazırlıyacaktır.

2 — Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Divan teşkiline ait sözleşme projeleri ile teklifleri hazırlayıp komiteye sunacaktır.

3 — Genel Sekreter, Komitenin toplantıya davet edilmesi ve içtimaları hakkında gereken tedbirleri alacaktır.

4 — Genel Sekreter, Komitenin hazırlıyacağı raporu en geç 1950 Haziranının başına kadar mütalealarını bildirmek üzere üye devletlere tebliğ edecek ve bu meseleyi Genel Kurulun yedinci içtima devresi gündemine geçirecektir. Genel Kurulun bu kararları üzerine Komite kurulmuş ve 1951 Ağustosunda çalışmalarına başlamıştır. Komiteye Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterince hazırlanan ve divanın kuruluş şekli ile yetkisine, faaliyetine, teşkilâtına, usulüne ve uygula-

yacağı hukuka ait mütaleaları ihtiva eden bir muhtıra tevdi olunmuştur. Muhtıraya ayrıca Milletlerarası bir ceza divanı statüsü hakkında üç ön proje eklenmiştir. Bunlardan biri divanın Genel Kurul kararı ile, ikincisi Milletlerarası bir sözleşme ile, üçüncüsü de ad hoc bir mahkeme halinde kurulması ihtimallerini derpiş ediyordu.

Komite ilkönce görevinin mahiyetini ve şumulünü tetkik ederek bir karara varmak lüzumunu duydu. Bazı üyeler milletlerarası durumun bu günkü halini nazara alarak milletlerarası cezaî bir kazanım tesisi teşebbüsünün yenilemeyecek güçlüklerle karşılaşacağı mütaleasında bulundular. Bu fikirde olanlar hali hazır şartları içinde milletlerarası bir ceza divanı teşkilinin devletlerarasında dostane münasebetlerin ve iş birliğinin gelişmesine engel olabileceği mülâhazası ile Genel Kurula bunun tavsiye edilemeyeceğini beyan ettiler. Bununla beraber divanın teşkilini mümkün ve arzuya şayan görenler ile kayıtsız şartsız işbirliği yapmaktan da geri kalmıyacaklarını bildirdiler.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun komiteyi, milletlerarası bir ceza divanı teşkili hakkında fikir beyan etmekle değil, müsbet teklifler dahilinde kurula bir proje sunmak ile görevlendirdiği kanaatında bulunan üyeler yukardaki mütaleaya iştirak etmediler. Onlara göre milletlerarası bir ceza divanı teşkilinin uygun ve faydalı olup olmayacağını takdir keyfiyeti Genel Kurula aittir. Ancak Genel Kurul da bu takdirini mücerret olarak değil meseleyi her cephesinden tetkik ederek kullanmak durumunda olduğu için bir statü projesinin hazırlanması onun bu tetkik ve takdirini kolaylaştıracak mahiyette görülmüştür.

Komite üyelerinin büyük ekseriyeti bu görüşe iştirak etti. Etmeyenlerin, müzakerelere ve statü projesi metinlerine ait reylerle katılmakla komitenin vereceği kararlar hakkında hükümetlerini taahhüt altına sokmuş olmayacakları kararlaştırılmış olduğundan hep beraber çalışması hususu da böylece sağlanmış bulundu.

Komitenin çalışmaları sırasında halli önceden gereken siyasi ve hukuki mahiyette bir takım problemler meydana çıktı. Bunların hepsine kısa bir zamanda birer hal çaresi bulmak imkânı tasavvur edilemediğinden ileri sürülmüş olan teklifler komitece de katı telâkki edilmemiştir. Komitenin fikrine göre davanın ve hedefin ağır siyasi ve hukuki neticeler doğurabilecek mahiyette olması keyfiyeti yaptığı teklifler üzerinde uzun uzadıya durulmasını gerektirmektedir.

4 — Milletlerarası Ceza Divanının kuruluş şekli :

Divanın ne şekilde kurulacağı komitece tezekkür edilmeğe başla-

nınca bazı üyeler bunun Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Antlaşması tadil edilerek Teşkilâtın başlıca organı halinde tesis edilmesinin uygun olacağı fikrini ileri sürdüler. Divanın gerek kurulmasına ve gerekse teşkilât ve yetkisine ait güçlüklerin bu methodla daha kolaylıkla önlenebileceği kabul edilmekle beraber komite üyelerinin ekseriyeti, bu günkü şartlar dahilinde Birleşmiş Milletler Antlaşmasının tadilinin düşünülmiyeceği mülâhazası ile böyle bir projenin tetkikine girişmenin lüzumsuz olduğu kanaatini izhar etti.

Divan ya Genel Kurulun bir kararı ile veyahut devletlerarası bir sözleşme ile kurulabileceğinden, komite bu iki şıktan birini seçmek durumunda bulunuyordu. Divanın sözleşme ile kurulmasına taraftar olanlar, çok ehemmiyetli bir organ mahiyetini haiz bulunan bir müessesenin sözleşme ile teşkilinin ona daha büyük bir kıymet ve prestij izafe edeceğini, ve statüye taraf olmak isteyen devletlere harici bir müdahale olmaksızın statünün muhtevası hakkında karar vermek imkânını bahşeliyeceğini beyan ettiler. Divanın Genel Kurul kararı ile kurulmasını isteyenler, sözleşme ile tesis edilecek bir divanın cihanşumul bir mahkemedен ziyade Birleşmiş Milletlerin yalnız sözleşmeye taraf olan üyeleri arasında kurulmuş bir organ mahiyetini alacağı mütaleasında bulundular. Ve müdafaa ettikleri hal tarzının gerek prensip ve gerek pratik bakımlardan faydalarına işaret ettiler. Genel Kurul kararı ile kurulacak bir divan Birleşmiş Milletler Teşkilâtının servislerinden ve kolaylıklarından her zaman faydalanabilir. Yeni müessese için ayrıca mali bir problem bahis konusu olmaz.

Bununla beraber komitenin bir kısım üyeleri bu hal şeklinin ciddi mahzurlarla karşılaştığını belirttiler. Birleşmiş Milletler Antlaşması hükümlerine göre Genel Kurul kararı ile meydana gelecek divan ancak tali mahiyette bir organ olacaktır. Bu suretle divan aslı organ mahiyetindeki Genel Kurula bağlı bulunacak ve neticede adaletin sağlanması işlerinde bu Kurulun da selâhiyeti varmış gibi bir çok mahzurlara yol açacak bir durum meydana gelecektir. Divan, Genel Kurulun bir kararı ile de ilga edilebileceğinden mevcudiyeti daima siyasî temayüllerin tesiri altında bulunacaktır.

Her iki yolun da fayda ve mahzurları hayli münakaşa edildikten sonra komite üç aleyhde ve iki müstenkif reye mukabil sekiz reyle Divanın, Genel Kurul kararı ile kurulmasını tavsiye etmemeği kararlaştırdı, ve iki aleyhde altı müstenkif reye karşı altı lehde rey ile Divanın sözleşme yolu ile kurulması şıkkını kabul etti.

Komitece bu sözleşmenin Birleşmiş Milletler Teşkilâtı himayesinde aktolunabileceği ve bu naksatla Genel Kurulun bir konferans toplanabileceği hususları da derpiş edilmiştir. Böylece, Divan ile Birleşmiş Milletler Teşkilâtı arasında bir bağ tesis edilmesi de sağlanmış olacaktır.

5 — Milletlerarası Ceza Divanının daimi veya ad hoc bir organ olması meselesi:

Komite, Divanın daimi bir organ olmasını ittifakla kararlaştırmıştır. Burada daimilikten maksad divanın daimi olarak içtima halinde bulunması keyfiyeti değildir. Daimilik divanın görevi bakımından değil teşekkülü itibarıyla kabul edilmiştir. Divan ancak kendisine tevdi edilecek işler bulunduğu takdirde toplanacaktır. Daimi bir mahkeme teşkili ad hoc bir hakeme tesisine muhtelif bakımlardan tercih edilmiştir. Muayyen bir davanın bakılması için hakimlerin seçilmesi bahis konusu olunca, onların herhangi bir zaman içindeki kin ve intikam duygularının tesir ve nüfusu altında tayin olunmaları adaleti müteessir eder. Bundan başka milletlerarası suçları muhakeme edecek olan daimi bir adalet organı, Devletler Hukukunu devletlerin hareketlerini Milletlerarası Camianın menfaatlerine tabi tutmak istikametinde geliştirilmesi arzusunun ve hattâ iradesini izhar eyler. Daimi bir adalet organının mevcudiyeti devletlerarası ceza hukukunun gelişmesine de yardım eder. Milletlerarası suçların gerek önlenmesi ve gerek cezalandırılması bakımından daimi bir adalet organı tercihe şayan görülmüştür.

Komite, Milletlerarası Adalet Divanı içinde bir ceza dairesinin tesisi ihtimali üzerinde durmamıştır. Çünkü bunun için Birleşmiş Milletler Antlaşmasınının 108 inci maddesine göre bu divan statüsününün tadili lâzım gelirken bunun da ne kadar güç ve hattâ imkânsız bir iş olduğu umumiyetle takdir edilmektedir. Esasen Devletler Hukuku Komisyonu da La Haye Adalet Divanı içinde bir ceza dairesinin teşkilini tavsiyeye şayan görmemişti.

6 — Milletlerarası Ceza Divanının hangi suçları yargılayacağı meselesi:

Divanın hangi suçları yargılamaya yetkili olacağı hususunda komite üyeleri arasında bazı ihtilâflar belirmiştir. Komite, Divanın yetkisine ait kaideleri tesbit etmeden önce faaliyet sahasının ne olacağını tayin etmenin uygun olduğu fikrinde idi. Çünkü ancak bu saha katiyetle belli olduktan sonra divanın oraya giren işler hakkındaki selâhiyeti daha vuzuh ve sarahat ile tesbit olunabilirdi.

Komite üyeleri umumiyet itibariyle Divanın devletler Hukuku cürümlerini yargılamak yetkisine sahip olmasını istemişlerdi. Bu cürümler kategorisinin derin bir tahlilini yapmadan komite şu vakiya dayanmıştır: Hal hazırda bazı fiiller millî hukuka göre suç telâkki edilsinler veya edilmesinler Devletler Hukukuna göre cürüm sayılmaktadırlar. Şimdi bahis konusu olan mühim nokta milletlerarası sahada bu cürümleri yargılayacak adalet organının nasıl teşkil edilebileceği keyfiyetidir.

Komite üyeleri arasındaki fikir ihtilâfı başlıca şu noktada belirmiştir. Divanın görevi yalnız Devletler Hukuku suçlarını yargılamak mı olacak, yoksa yetkisi başka suç kategorilerine de teşmil edilecek mi? Üyelerden bazıları milletlerarası menfaatleri ilgilendiren dahili hukuk cürümlerinin de divan yetkisine sokulmasını teklif etmişlerdir. Bu teklifin gerekçesi olarak şu mülâhazalar serd olunmuştur: Birtakım suç kategorileri vardır ki bir çok devletlerin menfaatlerine ihlal eder. Millî mahkemeler bunların cezalandırılması hususunda her zaman ne yetkili ne de tarafsız durumdadırlar. Bu suçlar arasında kalpazanlık, insan ticareti, uyuşturucu maddeler ticareti, denizaltı kablolarının tahribi, yabancı devlet seflerine veya devlet adamlarına veya Birleşmiş Milletler Teşkilâtı misyonları azasına karşı yapılan suikastlar sayılabilir. Bir çok memleketlerde hakimlerin hükümetlerin nüfusu dışında bulunmaları dolayısıyla verilen hükümlerin hafif olması ihtimali alâkalı yabancı devleti adaletin yerine getirildiği hususunda şüpheye sevkedebilir. Buna mukabil milletlerarası gerginliğin hüküm sürdüğü devrelerde, bir memlekette hasıl olan psikolojik durum dolayısıyla, millî mahkeme kararları yabancı devletlerin şikâyetini mucip olacak derecede fazla şiddet arzedebilir. Bu gibi hallerde bir hükümet meselenin tarafsız bir milletlerarası mahkemeye sevkedilmesini tercihe şayan görebilir.

Divanın faaliyetini uzun müddet atıl kalmasını gerektirmeyecek bir şekilde tesbit etmek ciheti de göz önünde tutulmuştur. Umumî efkârı, milletlerarası bir mahkemenin varlığına ve faaliyette bulunduğuna alıştırmak bakımından bunun ehemmiyeti vardır. Komiteye göre yeni müesseselerin ilkönce mütevazî bir şekilde işe başlamaları gelecekteki inkişafı bakımından faydalıdır. Mevkileri kuvvetlendikten sonra daha mühim işleri görmek hususunda otoriteleri artmış olur. İyi bir mefhum olan tedrici gelişme prensibi bilhassa milletlerarası cezaî kaza problemi bahsinde daha çok varittir.

Milletlerarası ceza divanının yetkisini başka suç kategorilerine de teşmil etmek taraftarı olanların delillerine karşı aleyhinde bulunanlar

da şu mülâhazaları ileri sürmüşlerdir: Devletler Hukuku cürümlerine nazaran ehemmiyeti ikinci derecede bulunan suçlar için milletlerarası bir kaza organının ihdasına lüzum yoktur. Bu nevî suçlarla meşgul olmak divanın prestijini azaltabilir. Ve faydasız bir takım güçlülere yol açar. Bazı üyeler bu suçları yargılayacak bir organın ihdası keyfiyetinin Birleşmiş Milletler Teşkilâtının faaliyet sahasına dahil olup olmadığı hususunda tereddüt göstermişlerdir. Bundan başka divan yetkisinin bahis konusu suçlara teşmili keyfiyetinin komiteye verilen görevi aştığına da işaret olunmuştur.

Müzakerelerin başında, komite ikinci kotegoriyi teşkil eden suçları da divanın yetki sahasına ithal etmeği uygun görmüştü. Fakat meseleyi, diğer problemlerle olan alâkasını da göz önünde tutarak inceledikten sonra statüde bu suçlardan bahsedilmemesini kararlaştırmış statü projesinin birinci maddesini bu esasa göre formüle etmiştir. Komite üyelerinden bir kısmı divana meselâ "Devletler Hukuku cürümleri" diye umumî bir tabir kullanılarak yetki verilmesine itiraz etmişlerdir. Çünkü bu tabirin manası ve şumulü üzerinde görüş ve anlayış farkları vardır. Halbuki sanığın hangi belli suçtan, hangi şartlar altında yargılandığını bilmesi ona karşı gösterilmesi gereken adil ve hakkaniyet icabıdır. Bu itibarla divanın yetkisi dahiline girecek Devletler Hukuku cürümleri devletlerarasında aktolunacak ayrı sözleşmelerde tesbit edilip sayılmalıdır. Bazı üyeler bu noktayı göz önünde tutarak divanın yetkisini ancak statüye taraf olan devletler arasında aktedilen sözleşme ve komprominlerde derpiş olunan suçlara hasredilmesini istemişlerdir. Komitenin diğer üyeleri, Devletler Hukuku cürümlerinden mühim bir kısmının hariç tutulması şeklinde yorumlanabilecek bir mahiyet arzeden bu teklife itiraz etmişlerdir. Müzakerelerin sonunda divanın yetki sahasına giren suçların "Devletler Hukuku cürümleri" formülü ile ifadesi kabul olunmuştur.

7 — Milletlerarası Ceza Divanının tatbik edeceği hukuk:

Milletlerarası Adalet Divanının tatbik edeceği hukuk, statüsününün 38 inci maddesinde sayılmıştır. Buna kıyasen milletlerarası ceza Divanının da tatbik edeceği hukukun hangi kaynaklardan alınacağı statüde gösterilmesi hususunda komiteye teklif yapıldı. Bazı üyeler bu kaynakların tesbitini bir milletlerarası ceza divanı bakımından daha önemli olduğu noktasına da işaret ettiler. Diğer bir kısım üyeler bu tadadın mesele teamül hukukunun tarifi, jürisprüdansın hukuk kaynaklarındaki rolü gibi doktrin bakımından bir çok noktai nazar ihtilâflarına yol açacağı mülâhazası ile faydalı olmadığı mütaleasında bulundular.

Komite üyelerinin ekseriyeti, yeni bir sahada vazife görecek milletlerarası bir mahkemenin tatbik edeceği hukukun hiç olmazsa umumî bir ifade ile statüde zikredilmesini uygun görmüş ve bunun da Devletler hukukunun yeni bir dalını teşkil etmekte bulunan Devletlerarası Ceza Hukuku olabileceği yolunda bir kanaat izhar etmiştir.

Ancak formülün tesbiti bahis konusu olunca "Devletlerarası Ceza Hukuku" tabirinin maksada kifayet etmiyeceği anlaşılmıştır. Çünkü bu zümreye ait kaidelerin Devletler Hukukunun diğer dalları ile de yakından ilgisi vardır. Çok kere gerek antlaşmalarla, gerekse teamül yolu ile meydana gelmiş olan harp kanun ve adetlerine müracaat etmek lâzım gelecektir. Bundan başka muhakeme sırasında çıkan muhtelif meseleler dolayısıyla hem Devletler Hukukuna, hem de sanığın millî hukukuna başvurmak zarureti hasıl olabilir. Bu sebepler dolayısıyla komite Divanın tatbik edeceği hukuku "Devletlerarası Ceza Hukuku dahil olmak üzere Devletler Hukuku ve iktiza ettiği halde millî hukuk" şeklinde formüle etmiştir.

8 — Milletlerarası Ceza Divanı Hakimlerinin intihabı:

Divanın dokuz hakimden teşekkül etmesi kararlaştırılmıştır. Bunlar, Devletler Hukuku ve bilhassa Devletlerarası Ceza Hukuku sahasında ihtisasları tanınmış kimseler arasından, büyük medeniyet şekillerini ve dünyanın başlıca hukuk sistemlerini temsil etmek üzere, seçileceklerdir. Hakimlerin görevlerinin süresi dokuz yıldır. Hakimler herhangi bir tabiiyette veya hiç bir tabiiyeti olmayan kimseler arasından seçilebilirler. Hakimler statüye taraf olan devletlerin gösterdikleri namzetler arasından bu devletlerin temsilcileri toplantısında hazır bulunan ve reye iştirak edenlerin mutlak ekseriyeti ile seçilirler. Divanda aynı devletin birden fazla hakimi bulunamaz. Birden fazla devletin vatandaşı olarak telâkki edilebilecek bir kimse medenî ve siyasi haklarını mutad olarak hangi devlet içinde kullanıyorsa, o devletin vatandaşı sayılır.

9 — Milletlerarası Ceza Divanının selâhiyeti:

Komitede uzun münakaşalara yol açan Divanın selâhiyeti meselesi şu esaslar dairesinde halledilmiştir: Divana selâhiyet, statüye taraf olan devletlerce sözleşme ile veya hususî bir halde kompromi veya tek taraflı bir beyan ile verilebilir. Divan, Devlet Başkanı veya Hükümet Ajansı sıfatıyla hareket edenler dahil olmak üzere münhasıran hakiki şahısları muhakeme eder. Devletleri ve manevî şahısları muhakeme etmek

selâhiyetini haiz değildir. Hiç bir kimse, tabiiyetinde bulunduğu devlet veya devletlerce ve işlendiği iddia olunan suçun üzerinde ika edildiği ülkenin devleti veya devletlerince bu hususda Divana selâhiyet verilmedikçe Divana sevkolunamaz. Mahkemeye verilecek her selâhiyet Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun tasvibini gerektirir.

Milletlerarası Ceza Divanında dava açmak yetkisi şu teşekküllere tanınmıştır:

- a) Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Kurulu,
- b) Birleşmiş Milletlerce buna selâhiyetli kılman her devletler teşkilâtı,
- c) Statüye taraf olup davaya mevzu teşkil eden suçlar için Divana yetki veren bir devlet.

10 — Milletlerarası Ceza Divanının ceza takdiri meselesi:

Divan statüsünü hazırlayan komite, ceza takdiri hakkını, Divana yetki tanıyan sözleşmelerde tesbit edilen tahdidler göz önünde tutulmak şartıyla, Divana bırakmak prensibini kabul etmiştir. Komite üyelerinden biri Divana malların müsaderesini emretmek selâhiyetinin de tanınması hususunun sarahaten zikredilmesini istemiş ise de ekseriyet verilecek cezanın bir parçası olarak bu müsadereye hükmetmek serbestisinin Divana bırakılması mülâhazası ile, bunun statüye dercinde fayda olmadığı fikrinde bulunmuştur. Komite bir cürmü tayin eden bir sözleşmenin ona tatbik edilecek cezayı da tesbit eylemesini zarurî görmemiştir. Nitekim genocide hakkındaki sözleşmede cezalar tayin edilmemiştir. Divana selâhiyet tanıyan sözleşmede de cezanın tayini zarurî değildir. Bununla beraber gerek cürmü tesbit eden, gerekse Divana selâhiyet tanıyan sözleşmelerde cezanın hududu tayin olunabilir, ve Divan, hükümlerinde buna uyar. Meselâ sözleşme ölüm cezasının hükmolunamayacağını derpiş edebilir. Bu mahiyette tahdidler mevcut olmadığı hallerde Divan cezanın mahiyet ve derecesini kendisi takdir eder. Bu mülâhazalar neticesinde statünün cezalandırılmadan bahseden 32 nci maddesi şöyle formüle edilmiştir: "Divan, suçları sabit olan sanıklar hakkında kendisine selâhiyet veren senedde derpiş olunan sınırlarla mukayyet olmak üzere tesbit edeceği cezayı verir."

11 — Milletlerarası Ceza Divanı statü projesini hazırlayan komitenin temennisi:

Milletlerarası Ceza Divanı statüsü projesini hazırlayan komite, Devletler Hukuku suçu olarak tanınmış bulunan ve birçok devlet tarafın-

dan tasdik edilen génocide sözleşmesinde sarîh bir şekilde tarif olunan génocide cürümlerinin de Divanda muhakeme edilmesi arzusunun izhar etmiştir. Bunun sağlanması için, Divanı tesis edecek sözleşme ile birlikte génocide suçu hakkında ona selâhiyet veren bir protokolün de tanzîm olunması temennisinde bulunmuştur.

Mütalealarını en geç 1 Haziran 1950 tarihine kadar bildirmek üzere Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyeleri devletlere sunulan ve Genel Kurulun 1952 yılı yedinci içtima devresi gündemine alınması kararlaştırılan Milletlerarası Ceza Divanı Statüsü Projesinin ayrıca tercümesi ve derci faydalı görülmüştür.

V

BİR MİLLETLERARASI CEZA DİVANI İÇİN STATÜ PROJESİ

FASIL I

UMUMİ HÜKÜMLER

Madde 1

Gaye

İşbu statüye taraf olan devletler arasında aktedilmiş sözleşme veya anlaşmalarda tasrih edilen Devletler Hukuku cürümlerinden sanık ferdleri muhakeme etmek üzere bir Milletlerarası Ceza Divanı kurulmuştur.

Madde 2

Divanca tatbik edilecek hukuk

Divan, milletlerarası ceza hukuku dahil olmak üzere Devletler Hukukunu ve icabında millî hukuku tatbik eder.

Madde 3

Divanın daimilik vasfı

Divan, daimi bir teşekküldür. Yalnız işlerin tetkiki icap ettirdiği zaman içtimaa davet edilir.

FASIL II

DİVANIN TEŞKİLÂTI

Madde 4

Hakimlerin haiz olması lâzım gelen vasıflar

Divan, en yüksek ahlâkî itibarı haiz bulunan ve kendi memleketlerinde en yüksek adalet görevlerinin icarsı için aranılan şartları top-layan şahıslar veya bilhassa milletlerarası ceza hukuku sahasında olmak üzere Devletler Hukuku sahasında müsellemler yetki sahibi bulunan

hukuksınaslar arasından, milliyetleri gözetilmeksizin seçilecek müstakil hakimlerden müteşekkil bir heyettir.

Madde 5

Hakimlerin sayısı

Divan dokuz hakimden müteşekkildir.

Madde 6

Hakimlerin tabiiyeti

1. Hakimler, herhangi bir tabiiyetten veya hiç bir tabiiyeti olmayan kimseler arasından seçilebilirler.

2. Divanda aynı devletin birden fazla tebaası bulunamaz. Bu bakımdan birden fazla devletin tebaası olarak telâkki edilebilecek bir kimse, medenî ve siyasi haklarını mutad olarak hangi devlette istimal ediyorsa o devletin tebaası addolunur.

Madde 7

Namzet gösterilmesi

1. Hakimler, işbu statüye taraf olan devletlerin gösterdikleri namzetler arasından seçilirler.

2. Her devlet en fazla dört namzet gösterir.

Madde 8

Namzet gösterilmesini talep

1. Her seçim tarihi, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından tesbit edilir.

2. Bu tarihten en aşağı üç ay evvel Genel Sekreter, işbu Statüye taraf olan devletlerden, hakimlik vazifesini ifa edebilecek kimseleri, tayin edilen müddet içerisinde, namzet olarak göstermelerini tahriren rica eder.

Madde 9

Namzetler listesi

Genel Sekreter, alfabe sırasıyla bütün namzetlerin listesini yapar. Bu listeyi statüye taraf olan devletlere tebliğ eder.

Madde 10

Divanın temsili vasfı

Seçmenler, hakimler heyetinin mümkün olduğu kadar dünyanın

büyük medeniyet şekillerini ve başlıca hukuk sistemlerini temsil edecek mahiyette olması lâzım geldiğini nazara alacaklardır.

Madde 11

Hakimlerin seçimi

1. Hakimler, statüye taraf olan devletlerin temsilcilerinin toplanmalarında hazır bulunan ve rey veren seçmenlerin mutlak ekseriyeti ile seçilirler. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu devletlerin herbirini usulüne uygun bir şekilde haberdar ettikten sonra içtima davet eder.

2. Aynı Devletta bir çok tebası seçilebilmek için lâzım olan reyleri aldığı takdirde en fazla rey alan seçilir ve reylerin müsavi olduğu hallerde en yaşlı namzet seçilmiş telâkki olunur.

Madde 12

Görevlerinin müddeti

1. Hakimler dokuz sene için seçilirler ve yeniden seçilebilirler; bununla beraber divanın birinci seçiminde tayin edilen hakimlerden üçünün görevleri üç yıl sonunda ve diğer üçünün görevleri altı yıl sonunda bitecektir.

2. Görevleri üç ve altı yıllık ilk devrede sona erecek hakimler Birleşmiş Milletler Genel Sekreterince ilk seçimi müteakkiben yapılacak kura ile tesbit olunacaklardır.

3. Hakimler yerlerine yeni tayinler yapıncaya kadar vazifelerinde kalırlar. Yerlerine yeni tayinler yapılmış olsa dahi, kendilerine verilmiş bulunan işlere bakmağa devam ederler.

4. Bir hakimın istifası halinde, istifanamesini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tebliğ edilmek üzere, Divan Başkanına verir. Bu tebliğin icrası ile üyelik makamı boşalmış olur.

Madde 13

Alenî taahhüt

Her hakim, görevine başlamadan evvel, vazifelerini tam bir tarafsızlık içinde ve vicdanına uyarak yapacağını alenî bir celsede taahhüt eder.

Madde 14

İmtiyaz ve masuniyetler

Her hakim görevlerinin ifasında diplomatik imtiyaz ve masuniyetlerden faydalanır.

Madde 15**Hakimlerin mesguliyeti**

1. Hiç bir hakim, Divanın içtima zamanlarında kazâî vazifelerinin ifasına mani olacak işlerle iştigal edemez. Hakimlik vazifeleri ile telifi gayri kabil bir işle de iştigal edemez.
2. Tereddüt halinde divan karar verir.

Madde 16**Ehliyetsizlikler**

1. Hiç bir hakim, herhangi bir sıfatla evvelce karıştığı bir işe bakamaz.
2. Tereddüt halinde divan karar verir.

Madde 17**İstinkâf ve redler**

1. Bir hakim, hususî bir sebep dolayısıyla muayyen bir işe bakmaması lâzım geldiğine kani ise bunu başkana bildirir.
2. Davaya taraf olanlar, bir hakimin o işe bakmaması lâzım geldiğini ileri sürebilirler. Başkana bu maksadla dilekçe verirler.
3. Başkan, böyle bir dilekçe alması halinde veya kendiliğinden, bir hakimin bir iş hakkındaki hükme iştirak etmemesi lüzumuna kani olursa hakimi bundan haberdar eder.
4. Bu mesele hakkında Başkan ile hakim anlaşamazsa Divan karar verir.

Madde 18**Aziller**

1. Hakimler, ancak kendilerinde aranılan şartları artık haiz olmadıklarına diğer hakimlerce müttefiken kanaat getirildiği zaman görevlerinden çıkarılabilirler.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ittifakla verilen bu reyden grefiye tarafından resmen haberdar edilir.
3. Bu tebliğ o makamın inhilâlini istilzam eder.

Madde 19**Makamların inhilâli**

1. Inhilâl eden makamlar birinci seçimde takip edilen usulle doldurulur. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, inhilâli takip eden ay içinde 8 inci maddede yazılı daveti yapar.

2. Vazifesi müddeti bitmeyen bir hakimin yerine seçilen hakim, selefinin müddetini doldurur.

Madde 20

Başkanlık ve Divan Kalemi

1. Divan, üç sene için kendi başkan ve başkan vekilini tayin eder; bunlar yeniden seçilebilirler

2. Divan, kendi grefiyesini tayin eder ve lüzumlu diğer memurların tayinlerini yapar.

Madde 21

Divanın Merkezi

1. Divanın daimi merkezi... dir. Bununla beraber Divan şayanı arzu gördüğü zaman başka yerde de içtima ve vazifelerini ifa edebilir.

Madde 22

Tahsisat

Her hakim seyahat masraflarını ve iştirak ettiği içtima devreleri müddetince yevmiye alır. Hakimlere senelik bir tahsisat verilir.

Madde 23

Malî hükümler

İşbu Statüye taraf olan devletler, kendilerince kabul edilecek nizamnameye uygun olarak masrafı verilecek ve idare olunacak bir sandık tesis ederler. 38 inci madde. 2 paragraf (c) fıkrasında derpiş edildiği gibi sanığın avukatlarının ücret ve masrafları dahil olmak üzere Divan Tahkikat ve Havale Komitesi, takibatla vazifeli makamlar ve Af Komitesi masrafları bu sandıktan ödenir.

Madde 24

Nizamname

1. Divan, vazifelerini ifa ederken uyacağı kaideleri tesbit eder. Bilhassa, muhakeme usulünü tanzim ve delillerin ikamesi hakkında lüzumlu gördüğü umumî prensipleri tesbit eder.

2. Bu kaideler ve onlara yapılacak bütün tadiller geçikmeksizin neşrolunur. Görülmekte olan davalara tesir edebilecek tadiller yapılamaz.

FASIL III
DIVANIN SELÂHIYETİ

Madde 25

Şahıslar hakkındaki selâhiyet

Divan, Devlet Başkanı veya bir hükümetin ajanı sıfatı ile hareket edenler dahil olmak üzere, münhasıran hakikî şahısları muhakeme eder.

Madde 26

Selâhiyet izafesi

Divana selâhiyet, işbu statüye taraf olan devletlerce, sözleşme ile veya hususî bir hal dolayısıyla anlaşma veya tek taraflı bir beyan ile verilebilir.

Madde 27

Divanın selâhiyetinin tanınması

Hiç bir kimse, tabiiyetinde bulunduğu devlet veya devletlerce ve ika edildiği iddia edilen suçun üzerinde işlendiği ülkenin devleti veya devletlerince bu hususda divana selâhiyet ita edilmedikçe Divana verilemez.

Madde 28

Selâhiyet izafesinin Birleşmiş Milletlerce tasvibi

Divana her selâhiyet izafesi Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun tasvibini gerektirir.

Madde 29

Dava açmak hakkı

Yalnız şunlar Divana bir dava açabilirler:

- (a) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu,
- (b) Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kendisine bu hususta müsaade edilen her devletler teşkilâtı veya;
- (c) İşbu statüye taraf olup davaya mevzu olan cürümler için divana selâhiyet izafe eden bir devlet.

Madde 30

Selâhiyete itirazlar

1. Divanın selâhiyetine yalnız taraflar değil, fakat 27 nci maddenin istihdaf ettiği (bir maksatla müdahale edebilecek) her devlet itiraz edebilir.

2. Davaya başlamadan evvel selâhiyetsizlik itirazında bulunulursa divan, davanın esasına girişmeden evvel bu itirazı tetkik eder. Divan, itirazla davanın esasını birleştirebilir.

3. Muhakeme esnasında bir selâhiyetsizlik itirazı yapılırsa divan bu itirazı uygun gördüğü zamanda tetkik eder.

Madde 31

Devletlerin yardımı

1. Divan, vazifelerinin ifasında millî makamların yardımını talep edebilir.

2. Bir Devlet bu yardımı, ancak her sözleşmede veya yardım vecibesini kabul ettiği diğer vesikalarda, yazılı şartlar dairesinde yapar.

Madde 32

Cezalar

Divan, cürümleri sabit olan sanıklar hakkında, kendisine selâhiyet veren vesikada yazılı sınırlarla mukayyet olmak üzere tesbit edeceği her cezayı verir.

FASIL IV

TAHKİKAT VE HAVALA KOMİTESİ VE İTTİHAM MAKAMI

Madde 33

Tahkikat ve Havale Komitesi

1. Birleşmiş Milletler içinde, hakimlerle beraber aynı şekilde, aynı zamanda ve aynı şartlarla seçilen ve onların vasıflarının aynı haiz olan dokuz üyeden mürekkep bir tahkikat ve havale komitesi tesis edilir.

2. Komitenin vazifesi, davacı tarafından şikâyetini ispat için ileri sürülen beyyineleri tetkik etmektir.

3. Davacı, beyyineleri komiteye verecek bir veya müteaddid ajanlar tayin eder.

4. Komite, şikâyetin istinad ettiği beyyinelerin kâfi olduğuna kana olursa keyfiyeti divana ve davacıya bir yazı ile bildirir.

5. Komite, böyle bir yazı göndermeden evvel sanığa makûl şartlar altında dinlenmek ve arzu ettiği beyyine unsurlarını ibraz etmek fırsatını verir.

6. Komite, nizamnamesini kendisi tanzim eder.

Madde 34**İttiham Makamı**

1. İşbu statüye taraf olan devletler, 11 inci maddede derpiş edilen içtimalarında bu maddede yazılı tarzda on kişiden mürekkep bir grup seçerler. Tahkikat ve Havale Komitesinin muhakeme yapılmasını lüzumlu gördüğü her halde bu grup hemen, divan üyeleri ile aynı vasıfları haiz, bir savcı seçer.

2. Savcı, divana Tahkikat ve Havale Komitesinin (hadisenin) müzakeresine istinad eden bir iddianame verir ve divanda ittiham vazifesini deruhde eder.

FASIL V**MUHAKEME USULÜ****Madde 35****İddianame**

1. İddianame, herbiri iddia edilen cürümlere vucud veren maddi hadiselerin kısa bir izahını ve sanığın hangi hukuk kaideleri mucibin-iye suçlu tutulduğunun sarahaten beyanını ihtiva eder.

2. Divan, iddianamenin tadiline müsaade edebilir.

Madde 36**İddianamenin tebliği**

1. Divan, iddianameyi sanığa, onun tebaası farzedildiği Devlete ve ika edildiği iddia edilen suçun üzerinde işlendiği ülkenin Devletine tebliğ eder.

2. Divan, iddianamenin ve vaziyete göre tadilatının sanığa tebliğ edildiğinden ve onun müdafaasını hazırlamak için kâfi zamana malik olup olmadığından emin olmadan davaya bakmaz.

Madde 37**Jüri**

Divana verilen işler jüriye tabi değildir.

Madde 38**Sanığın hakları**

1. Sanık, suçluluğu sabit olana kadar masum telâkki edilir.

2. Sanık bitarafane muhakeme edilmeli ve bilhassa şu haklara malik olmalıdır:

- (a) Duruşmanın her safhasında bulunmak hakkı;
- (b) müdafaasını bizzat yapması veya kendi seçtiği ve duruşmanın her safhasında hazır bulunabilecek bir müdafii tarafından müdafaa edilmesi hakkı;
- (c) Divanın, sanığın malî vaziyeti dolayısıyla kendine bir müdafii tutmak imkânsızlığı içinde bulunduğu kani olduğu zaman müdafaa masraflarının 23 üncü maddede yazılı sandıktan ödenmesi hakkı;
- (d) muhakemeyi ve yazılı bütün beyyineleri kendi lisanına tercüme ettirmek hakkı;
- (e) Şahsen veya müdafii vasıtasile her şahidi sorguya çekmek ve muhakeme sırasında ibraz edilen bütün delil veya diğer vesikalari tetkik etmek hakkı;
- (f) Müdafaası için şifahi veya diğer beyyineleri ileri sürmek hakkı;
- (g) Divanın kanaatine göre divana verilen meselelerle alakalı olan cesaike muttali olmak için divanın yardımını istemek hakkı;
3. Sanık, divan tarafından dinlenmek hakkına maliktir, fakat konuşmağa zorlanamaz. Konuşmağı reddetmesi, suçluluğunu tayini için nazara alınmaz.

Konuşmayı tercih etmişse, divan ve müdafaa avukatları ve ittiham makamı tarafından sorguya çekilebilir.

Madde 39

Celselerin aleniyeti

1. Divanın celseleri alenidir. Divanca, celselerin aleniyetinin adaletin menfaatlerine aykırı olacağına kani olduğu istinai ahval bundan müstesnadır.
2. Divanın müzakereleri hafidir ve gizli kahlılar.

Madde 40

Tevkif müzekkeresi

Divan, muhakeme için selâhiyettar olduğu suçlar dolayısıyla tevkif müzekkeresi çıkarabilir.

Madde 41

Muvakkaten serbest bırakma

Divan, sanığın, muhakemenin devamınca mevkuf tutulmasına veya muvakkaten serbest bırakılmasına karar verir; bu sonuncu halde, muvakkaten serbest bırakılma şartlarını tayin eder.

Madde 43**Davayı görmekten feragat**

Divan, muhakemenin bitiriliğini temin etmenin imkânsızlığına kani olduğu zaman duruşmanın her anında davayı görmekten feragat edebilir. Bu halde divan, sanık aleyhindeki takibatın terkinin emreder. Suçsuzluğuna da karar verebilir.

Madde 44**Takibatın terki**

Takibatı ancak divanın muvaffakati ile terkedilebilir. Bu halde divan, sanık hakkındaki takibatın terk edilmesini emreder. Beraatine de karar verebilir.

Madde 45**Nisap**

Divanı teşkil için yedi nisabı kâfidir.

Madde 46**Ekseriyet haddi**

1. Suçluluğa ve cezanın tatbikine dair olan divan kararları hazır bulunan hakimlerin ekseriyeti ile verilir.

2. Divanın diğer kararları da aynı ekseriyetle verilir. Reylerin müsavatı halinde Başkanın veya onun yerine geçen hakimın reyini tercih olunur.

Madde 47**Hükümün muhtevası ve imzası**

1. Hüküm, her sanık hakkında istinad ettiği mucip sebepleri gösterir.

2. Hükümde, iştirak eden hakimlerin isimleri zikredilir; başkan ve grefiye tarafından imza edilir.

Madde 48**Şahsi mütalealar**

Hüküm, hakimlerin ittifakiyle verilmemişse, her hakim kendi şahsi mütaleasını hükme ilâve etmek hakkını haizdir.

Madde 49**Hükümün tefhimi**

Hüküm aleni celsede okunur.

Madde 50**Hüküm aleyhine müracaat yolları**

Hüküm kat'idir, ve buna karşı müracaat yolu yoktur.

Madde 51**Sonradan dava açılmaması**

Divan, tarafından muhakeme edilip beraet eden veya suçluluğu sabit görülen bir kimse, aynı bir suç için bu suç hakkında selâhiyet veren bir devletin bir mahkemesinde yeniden muhakeme edilemez.

Madde 52**Mahkûmiyetlerin infazı**

Mahkûmiyetler bu hususdaki sözleşmelere uygun olarak infaz edilir. Bu mahiyetteki sözleşmelerin ademi mevcudiyeti halinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, divanın teklifi üzerine, infaz için bir devletle anlaşabilir.

Madde 53**Muhakemenin iadesi**

1. Suçlu görülen bir sanık muhakemenin iadesi için divana bir dilekçe verebilir.
2. Divan ancak şunlara kani olursa talep kabul edilir:
 - (a) Kat'î bir tesir icra edecek bir hadise ortaya çıkmışsa ve;
 - (b) Bu hadise hükmün tefhimi sırasında divanın ve talep edenin meçhulü kalmış ise.
3. Muhakemenin iadesi, divanın, yeni hadisenin mevcudiyetini sarahten tesbit eden ve onun iadeye sebep olabilecek bir vasıfda olduğunu tanıyan bir kararı ile olur.

FASIL VI**AF****Madde 54****Af Komitesi**

1. İşbu statüye taraf olan devletler beş üyeden mürekkep bir Af Komitesi tesis ederler.

2. Bu komite, af, meşrûten tahliye, cezayı tecil, müddetini tenzil ve diğer bütün şekillerde tadil edebilir.
3. Komite usul kaidelerini kendisi tanzim eder.

FASIL VII NİHAİ HÜKÜMLER

Madde 55 Hususî Mahkemeler

İşbu statünün hükümlerinde hiç biri, taraf olan iki veya daha fazla Devletin, Devletler Hukukunun umumî prensiblerine göre cezalandırılması bu devletlerden herbirinin selâhiyeti dahilinde olan suçların faillerini muhakeme etmek için beraberce hususî mahkemeler kurmak hakkına hâlel getirecek bir şekilde tefsir edilemez .

TEMENNİ

Devletler Hukuku suçu olan génocide cürümünün, Génocide cürmünün önlenmesi ve cezalandırılması hakkındaki sözleşmede sarîh bir şekilde tarif edildiğini;

Bu sözleşmenin yirmi sekiz Devlet tarafından tasdik edildiğini;

Génocide cürmünün, Genel Kurulun 260 B (III) kararı ile Devletler Hukuku Komisyonuna verilen talimatta, ve Genel Kurulun 489 (V) kararı mucibince Komiteye verilen mandat'da sarâhaten zikredildiğini nazara alan

Milletlerarası Cezai Kaza Komitesi

Milletlerarası Ceza Divanını tesis eden vesika ile birlikte bu Divana génocide cürmü hakkında selâhiyet veren bir protokolün de yapılması temennisini izhar eder.